

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Natálie Ranglová

Univerzita Pardubice
Fakulta Ekonomicko-správní

Analýza možností využití finančních nástrojů pro řízení odpadového
hospodářství na území obce

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Natálie Ranglová**
Osobní číslo: **E21444**
Studijní program: **B0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Finanční správa**
Téma práce: **Analýza možností využití finančních nástrojů pro řízení odpadového hospodářství na území obce**
Zadávající katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování

Cílem bakalářské práce je analýza možností a očekávatelných efektů využití dostupných finančních nástrojů na území obce pro řízení nakládání s vybranými druhy odpadu.

Osnova:

- Sběr a třídění odpadu v podmínkách ČR.
- Komparativní analýza systémů sběru odpadu.
- Kritické zhodnocení možných řešení.

Rozsah pracovní zprávy: **35**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HLAVATÁ, Miluše. Odpadové hospodářství. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2004
KURAŠ, Mečislav. Odpadové hospodářství. Chrudim: Vodní zdroje Ekomonitor, 2008
MELION, Miloslav. Finance obcí. Hradec Králové: E.I.A. – Ekonomická a informační agentura, 1994
PEKOVÁ, Jitka. Hospodaření obcí a rozpočet. Praha: Codex Bohemia, 1997.
PROVAZNÍKOVÁ, Romana. Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2015
PRŮCHOVÁ, Ivana. Právní úprava odpadového hospodářství, Brno: Masarykova univerzita, 1993
SLIVKA, Vladimír, Vojtěch DIRNER a Mečislav KURAŠ. Odpadové hospodářství I: praktická příručka. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2006
VOŠTOVÁ, Věra. Logistika odpadového hospodářství. Praha: Česká technika – nakladatelství ČVUT, 2009.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Robert Baťa, Ph.D.**
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2024**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D. v.r.
garant studijního programu

V Pardubicích dne 1. září 2023

Prohlašuji:

Práci s názvem Analýza možností využití finančních nástrojů pro řízení odpadového hospodářstvím na území obce jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 15. 04. 2024

Natálie Ranglová v.r.

PODĚKOVÁNÍ

V první řadě bych ráda poděkovala vedoucímu této bakalářské práce, panu doc. Ing. Robertu Baťovi, Ph.D., za jeho velmi cenné odborné rady a připomínky v průběhu zpracování této práce. Dále bych toto poděkování ráda věnovala svým rodičům a nejbližším přátelům, kteří mi neustále poskytovali podporu a pochopení a to nejen v průběhu psaní této práce, ale také celého bakalářského studia.

ANOTACE

Práce se věnuje popisu problematiky nastavení finančních nástrojů pro řízení odpadového hospodářství na území obcí. Zabývá se aktuální právní úpravou odvětví a pomocí komparativní analýzy usiluje o nejvhodnější výběr z dostupných zákonných místních poplatků pro oblast řízení odpadového hospodářství.

KLÍČOVÁ SLOVA

Odpadové hospodářství, odpady, sběr a třídění, finanční nástroje, místní poplatky

TITLE

Analysis of the possibilities of utilization of the financial tools to govern the waste management on the territory of the municipality

ANNOTATION

The work is devoted to description of the problematics of setting financial tools to govern the waste management on the territory of the municipality. It deals with current legislation of the industry and by comparative analysis it tries to find the best choice from the accessible legal local charges for the governing of waste management.

KEYWORDS

Waste management, waste, collection and sorting of waste, financial tools, local charges

OBSAH

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK	10
SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK	11
ÚVOD	12
1 ODPADOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ ČR.....	14
1.1 Zákon o odpadech.....	15
1.2. Směrnice EU o odpadech.....	16
1.3. Plán odpadového hospodářství ČR pro období 2014-2025	17
1.3.1. Strategické cíle Plánu odpadového hospodaření ČR	17
2 METODIKA NÁSTROJŮ OBCÍ PRO OBLAST ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ	19
2.1. Ekonomické nástroje.....	19
2.2. Poplatky za komunální odpad.....	21
2.2.1. Poplatek za obecní systém odpadového hospodářství	22
2.2.2. Poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci.....	22
3 MOŽNOSTI SBĚRU A TŘÍDĚNÍ ODPADU	24
3.1. Druhy odpadu	24
3.1.1. Komunální odpad.....	24
3.1.2. Biologicky rozložitelný odpad.....	26
3.1.3. Nebezpečný odpad.....	27
3.2. Možnosti sběru odpadu.....	28
3.2.1. Místa pro oddělené soustředování odpadů jiného než nebezpečného.....	28
2.2.2. Místa pro oddělené soustředování nebezpečného komunálního odpadu	29
4 KOMPARATIVNÍ ANALÝZA	31
4.1. Metodika a cíl práce.....	31
4.1.1. Komparativní analýza případových studií	32
4.2. Systémy odpadového hospodářství ve vybraných obcích ČR.....	32
4.2.1. Systém odpadového hospodářství obce Telnice	33
4.2.2. Systém odpadového hospodářství obce Luštěnice.....	34
4.2.3. Systém odpadového hospodářství obce Nezvěstice.....	35
4.2.4. Systém odpadového hospodářství obce Chvalšiny.....	36
4.3. Analýza celkové produkce odpadu ve vybraných obcích.....	39

4.3.1. Komparativní analýza systémů sběru odpadu ve vybraných obcích	42
4.3.2. Komparativní analýza využívaných finančních nástrojů obcí.....	48
4.4. Shrnutí a výsledky analýzy	49
ZÁVĚR	51
POUŽITÁ LITERATURA	53

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1: Vývoj míry vyřídění odpadu ve vybraných obcích (2019-2022)	39
Obrázek 2: Celková produkce odpadu ve vybraných obcích (2019-2022)	40
Obrázek 3: Produkce jednotlivých druhů odpadů (v %) v obci Telnice (2022).....	44
Obrázek 4: Produkce jednotlivých druhů odpadu (v %) v obci Luštěnice.....	45
Obrázek 5: Produkce jednotlivých druhů odpadu (v %) v obci Nezvěstice.....	46
Obrázek 6: Produkce jednotlivých druhů odpadu (v %) v obci Chvalšiny.....	47
Tabulka 1: Produkce vybraných druhů odpadu v obci Telnice.....	34
Tabulka 2: Produkce vybraných druhů odpadu v obci Luštěnice	35
Tabulka 3: Produkce vybraných druhů odpadu v obci Nezvěstice	36
Tabulka 4: Produkce vybraných druhů odpadu v obci Chvalšiny	38
Tabulka 5: Systémy sběru a třídění odpadu ve vybraných obcích	42
Tabulka 6: Vývoj výše místního poplatku za systém OH ve vybraných obcích.....	48

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

KO – komunální odpad

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

OH – Odpadové hospodářství

POH ČR – Plán odpadového hospodářství České republiky

VS – veřejná správa

ŽP – životní prostředí

ÚVOD

Odpadové hospodářství a odpady samotné jsou nedílnou součástí života každého z nás. Důležitost oblasti řízení a nakládání s odpady se odráží také v legislativě a to nejen té vnitrostátní, ale také na evropské úrovni. Neustálá snaha o zefektivnění zacházení s odpady, zejména pak minimalizace jeho vzniku, se výrazně odráží v cílech nastavených evropskými směrnici a plány ČR pro oblast OH. Plnění těchto cílů spadá převážně do gesce obcí, jakožto původců odpadu. Ty mají povinnost nastavit obecní systém sběru odpadu v souladu s právními předpisy, včetně celorepublikového plánu OH. V rámci tohoto systému má obec také povinnost zavést jeden z místních poplatků vymezených zákonem č. 565/1990 Sb. České národní rady o místních poplatcích. Dle aktuálního znění tohoto zákona, mají obce povinnost zvolit jeden z těchto poplatků: poplatek za obecní systém OH anebo poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci.

Dosahování požadovaných cílů v oblasti třídění odpadu, spadá tedy převážně mezi povinnosti obcí. Ty tak musí nastavit systém sběru a třídění odpadu spolu s poplatkem, který bude obyvatele dostatečně motivovat k takovému chování, jakým budou tyto cíle dlouhodobě naplňovány a neustále zlepšovány. Problematikou efektivního nastavení nejen možností sběru odpadu, ale také formy a výše poplatku se zabývá tato práce.

Cílem této bakalářské práce je analýza možností a očekávatelných efektů využití aktuálně dostupných finančních nástrojů pro řízení nakládání s vybranými druhy odpadu v rámci obecního odpadového hospodářství.

Výběr nejvhodnějšího způsobu zpoplatnění obecního systému OH a výše zvoleného poplatku hraje důležitou roli nejen pro obci a její hospodaření, ale také chování obyvatel v oblasti odpadů. Obec musí při volbě zpoplatnění systému hodnotit nejen nákladovou složku OH, ale také zajistit efektivní motivaci obyvatel k dosahování stanovených cílů. Původci odpadů mají tak povinnost zajistit účelný způsob sběru odpadu spolu s jeho svozem. Pro obce toto z velké většiny zprostředkovávají externí firmy, kterým obec následně hradí fakturu za poskytnuté služby. Naopak dle dosažených výsledků vytříděného odpadu, obce získávají finanční odměny od společnosti Eko-kom, které následně pokrývají alespoň část jejich výdajů na OH.

Obec má tedy klíčovou roli při nastavování obecního systému OH, do kterého musí aplikovat požadavky platných právních předpisů, ale zároveň musí systém odrážet životní styl místních obyvatel. Aby systém OH naplňoval veškeré požadované cíle, musí tak být co nejbližší občanům a jejich způsobu života. Obce také musí ve svých obecních systémech zohlednit

další důležitá hlediska, například územní plán obce a tedy celkové geografické rozložení obce, pro zajištění vhodného umístění sběrných nádob či sběrných hnízd. Návyky místních obyvatel, v oblasti třídění a sběru odpadu, může obec výrazným způsobem ovlivňovat a stimulovat. Motivační složkou není pouze zpoplatnění systému či určité úlevy z něj, ale významnou roli hraje také například komunikace ve formě nejvíce odrážející složení obyvatel v obci.

Jelikož OH není „pouhým“ výběrem poplatků a umístěním sběrných nádob či pytlů na odpad, ale dlouhodobě udržitelné efektivní fungování systémů OH, je závislé na mnoha dalších činnostech úředníků. Zpracování povinných hodnotících zpráv a vedení evidencí vyprodukovaného odpadu v obci jsou právě jedny z povinností plynoucích z legislativy. Mezi další, zákonem nestanovené úkony úředníků, jsou mimo jiné také již zmíněná komunikace s občany, sledování trendů a aktuálního vývoje OH a snaha o jejich implementaci do vlastního systému v obci. Jelikož OH není jedinou činností zastupitelstev v obcích, na trhu se zvyšuje poptávka po službách společností zabývajících se právě poradenství v oblasti OH.

V důsledku neustále nových poznatků a zároveň se zvyšujícím se zájmem o oblast OH na trhu, vznikají společnosti zabývající se poradenstvím, hodnocením a evidencí obecních systémů OH. Poskytují obcím možnosti vyhodnocování jejich dosavadních výsledků nebo zpracováním předběžných analýz teprve plánovaných systémů OH. Další důležitou činností je také hodnocení výsledků obcí v rámci jejich systémů, tuto činnost aktuálně zastává například společnost Arnika, která obce s nejlepšími dosahovanými výsledky oceňuje cenou „Odpadového Oskara“. Tyto poznatky a výsledky následně v praxi slouží jako motivace či inspirace pro vznik nových systémů OH.

1 ODPADOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ ČR

Produkce odpadů je nedílnou součástí nejen výrobního a spotřebního cyklu, ale také každodenního života všech občanů. I přesto, že v minulosti byl kladen důraz na nakládání s odpady, první zákon upravující odpadové hospodářství (dále jen „OH“) byl přijat až v roce 1991 (Voštová, 2009.), tím byl zákon č. 238/1991 Sb., zákon o odpadech, který uložil povinnost zpracovat Program Odpadového hospodářství ČR, přičemž nebylo naplněno jeho plné využití z důvodu negativního pohledu a vztahu k OH jako celku. Oproti ostatním vyspělejším státům bylo přijetí tohoto zákona se značnou prodlevou, v mnohých okolních vyspělých státech byl pojem OH zařazen do legislativy již ve 20. letech 20. století. (Voštová, 2009.) Dalším přijatým zákonem upravující OH byl zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, společně se zákonem č. 477/2001 Sb., o obalech (dále jen „zákon o obalech“) (Voštová, 2009.). Po přijetí tohoto již „třetího“ zákona upravující odpady, lze popsat tzv. hierarchii nakládání s odpady, na jejímž základě společně se směrnicí EU, zpracovalo Ministerstvo životního prostředí, základní priority OH, kterými jsou např. předcházení vzniku odpadu, příprava k opětovnému použití a recyklace či nalezení jiného využití při nedostatečných možnostech jeho odstranění (Slivka, Dirner, Kuraš, 2006).

S postupným rozvojem a neustálou vědeckou činností pokrývající tuto oblast, vzniklo OH jako nový obor, tzv. „waste management“ s nastavením bezprostředního cíle, předcházet vzniku odpadu a nakládání s ním tak, aby se maximalizovalo jeho využití jako druhotné suroviny a minimalizovalo narušování životního prostředí (dále jen „ŽP“) (Slivka, Dirner, Kuraš, 2006). Další modernizace tohoto oboru dospěla k celkovému přeformátování pohledu na tuto problematiku. Mezi nově vznikající pohledy na problematiku odpadů a celkové ochrany ŽP, jsou například cirkulární ekonomika neboli také oběhové hospodářství. Oba tyto směry se zabývají nejen co nejšetrnějším zacházením s veškerým odpadem a ne pouze tím vznikajícím v obcích, ale také odpady z výrobních procesů. Usilují tak o minimalizaci vzniku odpadu a zároveň také maximální využití veškerých zdrojů, kterým je mimo jiné také zbytkový odpad či dříve nerecyklovatelný odpad, pro který se nyní nachází další využití pro zpracování. Společenský zájem o témata spojená s ŽP poté vytváří tlak nejen na obce, které v souladu s legislativou musí jejich systémy OH přizpůsobovat novým požadavkům na šetrné zacházení se ŽP.

Dalším důležitým dokumentem pro oblast OH je Plán odpadového hospodářství ČR aktuálně sestaven pro období 2014-2025 (dále jen „POH ČR“), který stanovuje cíle a opatření pro nakládání s odpady, jehož plnění je vyhodnocováno prostřednictvím Hodnotících zpráv. Pro potřeby orgánů státní správy byl vytvořen Informační systém OH, který slouží pro kontrolní a statistické potřeby řízení OH. V souladu s evropskými předpisy pro získávání informací o produkci a nakládání s odpady, byla uložena povinnost vést evidenci odpadů, která je prostředkem pro získávání podkladů pro správní a kontrolní činnost při vyhodnocování OH.

Aktuálně je oblast OH upravena zákonem č. 541/2020 Sb., o odpadech, který nabyl účinnost 1.1.2021 a upravuje základní práva a povinnosti všem osobám v oblasti OH a zároveň také základní principy oběhového hospodářství, ochrany ŽP a zdraví lidí při nakládání s odpady.

1.1 Zákon o odpadech

Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech (dále jen „zákon o odpadech“) je základní právní normou pro oblast OH, který navazuje a nahrazuje předchozí zákon č. 185/2001 Sb., (dále jen „starý zákon“). Jelikož se jedná o významné změny a novelizaci zákona po významném časovém období, vydalo Ministerstvo životního prostředí, metodiku výkladu zákona pro všechny původce a provozovatele zařízení, kterých se změny zákona týkají. Dle §1 odst. 1 tohoto zákona je hlavním účelem zákona zajištění vysoké úrovně ochrany ŽP, zdraví lidí a trvale udržitelné využití přírodních zdrojů to vše při dodržování základní hierarchie OH. Bezprostředním cílem a snahou je dosažení vymezených cílů a umožnit tak přechod k oběhovému hospodářství (ČESKO, 2020). Zákon upravuje zejména: pravidla pro předcházení vzniku odpadu a nakládání s ním, práva a povinnosti osob v OH a působnost orgánů veřejné správy (dále jen „VS“).

Zákon je rozdělen do 9 základních částí a obsahuje celkem 12 příloh. Pro obce jako původce odpadu, zákon stanovuje jejich základní povinnosti v oblasti provozu zařízení pro nakládání s odpady a tím spojenou evidenční povinnost. Dále vymezuje možné způsoby pro nakládání s odpady a metodiku ukládání poplatků pro oblast odpadů, které jsou dále upraveny v zákoně o místních poplatcích. Mimo jiné zákon taxativně vymezuje správní orgány jako vykonavatele státní správy v oblasti OH, mezi které řadíme mimo jiné právě obecní úřad.

Jelikož se ČR, se vstupem do EU, zavázala dodržovat veškeré její předpisy a vyhlášky, další závaznou právní normou je Směrnice EU. (ČESKO, 2020)

1.2. Směrnice EU o odpadech

Původní směrnice EU č. 98/2008 (dále jen „původní směrnice“) o odpadech přijatá Evropským parlamentem a Radou dne 19. listopadu 2008, byla hlavním právním rámcem pro nakládání s odpady a stanovila základní cíle, hierarchii, práva a povinnosti, které jsou nadále obsaženy v pozměňující směrnici č. 2018/851 (dále jen „pozměňovací směrnice“) ze 4. července 2018. Nadále přetrvávajícím cílem je ochrana ŽP tak také lidského zdraví při nakládání s odpady, to je činěno pomocí techniky využití odpadů a jeho recyklací.

Původní směrnice zavedla hierarchii způsobů nakládání s odpady a to následovně:

- předcházení vzniku odpadu,
- příprava odpadu k opětovnému využití,
- recyklace,
- stanovení dalších možností využití odpadu a
- vhodné a šetřené odstranění odpadů (Evropský Parlament, 2018)

Pozměňovací směrnice, tvořena celkem 8 kapitolami a 5 přílohami, pouze upravuje či více detailně zpracovává některé nově vzniklé problémy v odvětví OH. Jedna z upravených oblastí je posílení pravidel o předcházení vzniku odpadu a také stanovení nového cíle v oblasti recyklace komunálního odpadu (dále jen „KO“), ten obsahuje povinnost recyklovat minimálně 55% hmotnosti KO. Směrnice také ukládá povinnost členským státům zajištění odděleného sběru textilu a nebezpečných odpadů, s lhůtou do 1. ledna 2025. Jedna z dalších povinností je také provoz tříděného sběru biologického odpadu a jeho následná recyklace (např. kompostování) a to s lhůtou nejpozději do 31. prosince 2023.

Obě směrnice ukládají povinnost, vnitřním orgánům všech členských států, tvorby plánů pro nakládání s odpady a programů předcházení vzniku odpady. Se vstupem do EU se také ČR zavázala plnit tyto povinnosti, obsažené v páté kapitole pozměňovací směrnice, na národní i krajské úrovni. Proto byl ministerstvem ŽP ve spolupráci s příslušnými orgány, zpracován POH ČR pro období 2015-2024.

1.3. Plán odpadového hospodářství ČR pro období 2014-2025

POH ČR pro toto dané období byl schválen 22. listopadu 2014 a byl zpracováno MŽP spolu s příslušnými orgány veřejné správy a veřejností. Slouží jako jeden z hlavních nástrojů pro řízení OH na území ČR a jeho dlouhodobou realizaci. Obsahuje nejen cíle evropských směrnic, ale také „nového“ zákona o odpadech, zákona o výrobcích s ukončenou životností a novely zákona o obalech, zároveň je součástí také Program předcházení vzniku odpadu. Soustřeďuje se na uplatňování různých způsobů nakládání s odpady, dle již zmiňované hierarchie OH a zároveň naplnění definovaných evropských cílů. Hlavní snahou je odklon odpadů ze skládek prostřednictvím předcházení vzniku odpadu, zvýšením recyklace a materiálového využití již vzniklého odpadu. Jeho nejnovější aktualizace proběhla v květnu 2022, kterou byla aktualizována hlavní strategie s výhledem až do roku 2035.

1.3.1. Strategické cíle Plánu odpadového hospodaření ČR

Ve třetí tzv. závazné části toho dokumentu jsou stanoveny 4 základní strategické cíle, konkrétně se jedná o:

- předcházení vzniku odpadu a snižování produkce odpadu,
- minimalizovat nepříznivé účinky vzniku a nakládání s odpady na lidské zdraví a ŽP,
- udržitelný rozvoj společnosti a přechod k cirkulární ekonomice a
- maximalizace využívání odpadů jako náhrady primárních zdrojů (Ministerstvo životního prostředí, 2014)

Každý z těchto cílů je v dokumentu detailně definován pomocí hlavního a následně několik dílčích cílů. Dále dokument obsahuje opatření, vycházející z návrhů zpracovaných z analýz odpadových toků a aktuálních opatření, která jsou v souladu s dalšími strategickými dokumenty ČR, kterými jsou: Operační program ŽP a Vývoj trendů v OH.

Dále je zde taxativně vyjmenováno 16 zásad sloužících k naplnění stanovených cílů, kterými se musí jednotlivé subjekty OH řídit, patří mezi ně například:

- zajištění informační podpor k plnění cílů,
- předcházení vzniku odpadů při všech činnostech,
- podpora přípravy na opětovné použití a recyklaci odpadů,

- zákaz či minimalizace ukládání odpadu na skládky nebo spalování recyklovatelných materiálů,
- postupné zamezení ukládání odpadu vhodného k recyklaci nebo jinému vyžití na skládky, a do roku 2030 toto ukládání zcela zakázat,
- vytvoření dostatečné kapacity zařízení pro zpracování a využití odpadu a další (Ministerstvo životního prostředí, 2014)

Tyto zásady jsou závazné pro všechny činitele působící v OH, kterými jsou také obce, jakožto hlavní původci odpadu. Do obecních systémů OH tak musí být uvedené zásady implementovány společně s dalšími závaznými právními předpisy. Pro dosahování stanovených strategických cílů POH ČR, obce využívají mimo jiné také ekonomické nástroje, prostřednictvím kterých řídí fungování nastavených obecních systémů OH.

2 METODIKA NÁSTROJŮ OBCÍ PRO OBLAST ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ

Z důvodů neustálého vývoje a rozvoje zájmu o životní prostředí, nejen ze strany občanů, ale také podniků v různých odvětvích a státu, jeho různých státních orgánů a celků, je nutné implementovat některé nástroje pro inovaci a dodržování již stanovených zákonných cílů se zároveň jednotlivými, státem stanovenými hodnotami dle POH ČR. Tyto nástroje politiky životního prostředí mají základní podstatu a tou je skutečnost, že se všechny snaží o změnu již existující situace na základě zákonem definovaných cílů (Voštová, 2009). Dle různých kritérií lze rozdělit různé přístupy a nástroje politiky životního prostředí. První kategorií jsou základní přístupy k problematice ŽP, které se dělí dle postavení subjektů a jejich vztahů (Voštová, 2009), a těmi jsou:

- Donucovací přístup, který je založen na nerovnovážném postavení a je vykonáván prostřednictvím administrativních nástrojů (např. příkazy a zákazy, plány, vyhlášky),
- Tržně orientovaný přístup, fungující na principu stimulace trhu a tvorby prostoru pro subjektivní rozhodování, a to pomocí ekonomických nástrojů (např. poplatky, daňová zvýhodnění) a
- Dobrovolný přístup vycházející z ostatních využitelných nástrojů s cílem motivace subjektů a jejich odborné informování (Voštová, 2009)

Pro oblast finančních nástrojů využívaných obcemi pro řízení odpadového hospodářství jsou nejvýznamnější právě nástroje ekonomické.

2.1. Ekonomické nástroje

Legislativní úprava ekonomických nástrojů pro OH, převážně tedy nastavení a řízení poplatků je a v minulosti byla upravena zákonem o odpadech, a některé další podrobnosti poté specifikoval zvláštní zákon č. 62/1992 Sb., o poplatcích za uložení odpadu (Průchová, 1993). Aktuálně je platným zákonem, upravující tyto ekonomické nástroje v podobě poplatků na obecní úrovni, zákon č. 565/1990 Sb., České národní rady o místních poplatcích (dále jen „zákon o místních poplatcích“). Prostřednictvím těchto nástrojů dosahují subjekty tržně orientovaného přístupu OH a slouží tak k naplnění stanovených cílů. Hlavní charakteristikou je právě subjektivní volnost nadřazených subjektů, zpravidla obcí a krajů, k nastavení samostatné cesty řešení konkrétních zákonných požadavků. Lze na ně ale také pohlížet jako na určitou internalizaci externalit, jelikož určité činnosti subjektů mohou negativně či

pozitivně ovlivňovat ty, kteří se přímo na činnosti nepodílí. (IS.MUNI, 2007). Externalita odpadu, jsou veškeré činnosti v průběhu životního cyklu výrobku, od jeho samotné výroby, přepravy a jeho finálního zbavování se (Sciencedirect, 2005). V odpadovém hospodářství na lokální úrovni, jsou tyto externality přenášeny zejména na obce a její obyvatele, producenty statků, které domácnosti třídí a obce se jich musí zbavovat šetrně k ŽP, výrobcům tak odpadá velká část odpovědnosti zbavování se jejich výrobků. U některých druhů nebezpečných odpadů, zejména elektro odpadu, již tato odpovědnost na výrobce byla přenesena. Dostatečně efektivní zbavování se odpadu a následné promítnutí této činnosti do konečné ceny pro spotřebitele nyní spadá mezi jedny z povinností všech výrobců. (Discardstudies, 2017). Tato internalizace externalit spočívá převážně na vládě a zákonodárné moci, která tyto negativní externality, zejména znečišťování ŽP, má možnost regulovat prostřednictvím daní, poplatků a pokut či dotovat externality pozitivní (IS.MUNI, 2007).

Obecně se vychází z pigouviánské daně, která spočívá v nastavení určitého zatížení znečišťovatele platbou určitého poplatku či daně, jehož výše bude odpovídat výši vynaložených nákladů správce poplatku. (Jílková et al., 2006). Obce mohou v rámci samostatné působnosti a na základě zvláštních zákonů (Provazníková, 2015), stanovovat například jednotlivé poplatky či daňové úlevy, pro dané území a pro osoby s trvalým pobytem či na tomto území podnikající. Obec zajišťuje lokální a upřednostněné veřejné statky, mezi které patří mimo jiné správa veřejného pořádku v rámci, kterého zajišťuje odpadové hospodářství (Peková, 1997).

Obce pro zabezpečení těchto veřejných služeb využívají uživatelské poplatky, nejčastěji jimi jsou poplatky za vodné, stočné a samozřejmě také zajištění odvozu komunálního a dalšího odpadu (Peková, 1997) v obvodu obce či prostřednictvím veřejnoprávní smlouvy uzavřené s obcí jinou, také na více obvodech. Pro aktuálně dostupné a využívané poplatky a daně na místní úrovni, zveřejňuje ministerstvo ŽP metodické pokyny s jejich podrobnými sazbami, předměty zpoplatnění či zákonných výjimek společně také určení správce, disponenta a hlavního účelu jednotlivých poplatků (Ministerstvo životního prostředí, 2008a). Mezi některé využívané poplatky pro oblast odpadového a obalového hospodářství jsou například:

- Poplatky za uložení odpadu,
- Poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů,
- Poplatek na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovraků a

- Registrační a evidenční poplatky dle zákona o obalech. (Ministerstvo životního prostředí, 2013)

Jednotlivé obce mohou stanovovat dílčí obecní poplatky pouze v mezích zákona. Pro oblast místních poplatků je obecným právním předpisem zákon o odpadech a zvláštním zákonem poté zákon o místních poplatcích, který je účinný od 1. ledna 1991, který nejaktuálnější novelizací prošel 1. ledna 2021, ve níž došlo ke specifikaci nových poplatků v oblasti komunálního odpadu. (Odbor odpadů Ministerstva životního prostředí, 2022; ČESKO, 2022)

2.2. Poplatky za komunální odpad

Na rozdíl od jiných ekonomických nástrojů, kterými jsou např. daně spojené s oblastí ŽP, mají tyto správní a uživatelské poplatky, alokační a motivační funkci (Jílková et al., 2006) a hrají tedy důležitou regulativní roli v OH, jejich zákonem stanovená výše může ovlivnit, negativně i pozitivně chování jednotlivých plátců těchto poplatků. Nastavení výše poplatku v zákonných mezích tak vytváří tlak na změnu chování poplatníků. Při nadměrně vysoké výši, mohou někteří poplatníci vyhledávat jiné a často nežádoucí způsoby zbavování se odpadu např. spalování či černé skládkování a tím ŽP namáhat a zintenzivňovat negativní dopady na něj. Zároveň jsou tyto místní poplatky zdrojem příjmů do rozpočtů obcí (Melion, 1994) a pro obec má tedy také funkci příjmovou, prostřednictvím poplatků za OH se tak z části snaží poplatky nastavit v takové výši, aby systém OH byl co nejefektivnější zároveň, ale aby příjmy z poplatků alespoň z části pokrývali obecní výdaje na OH.

Zákon o místních poplatcích, stanovuje jednotné poplatkové období, pro všechny poplatky za komunální odpad, kterým je kalendářní rok a dílčím obdobím je kalendářní měsíc (ČESKO, 1990).

Část třetí tohoto zákona také stanovuje povinnosti poplatníků, případné přestupky v této oblasti a jejich možná plnění. Zákon nedovoluje uplatňovat penále, úroky a pokuty, které jsou upravené daňovým řádem s výjimkou pořádkových pokut a pokut za nesplnění povinnosti. (ČESKO, 1990)

Dále zákon stanovuje správce poplatků, kterým je obecní úřad a ten činnost vykonává v režimu přenesené působnosti. Stanovené poplatky má správce povinnost vyvěsit na úřední desce zároveň musí také uveřejnit rozhodnutí prostřednictvím obecně závazné vyhlášky, umožňující dálkový přístup k informacím. (ČESKO, 1990)

Dle metodiky MŽP, obce nejsou zavázány stanovit jakýkoli poplatek za komunální odpady, ale je zakázáno stanovit jakýkoli jiný než zákonný místní poplatek anebo stanovení obou poplatků zároveň. (Odbor odpadů Ministerstva životního prostředí, 2022)

Novelizace tohoto zákona stanovila obcím možnost výběru jednoho ze dvou místních poplatků v oblasti odpadového hospodářství, kterými dle § 10d zákona o místních poplatcích jsou tyto:

- Poplatek za obecní systém odpadového hospodářství a
- Poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci. (ČESKO, 1990)

2.2.1. Poplatek za obecní systém odpadového hospodářství

Tento poplatek vychází ze samotné existence systému OH v každé obci a jelikož z jeho činnosti mají prospěch všichni obyvatelé v obci přihlášení, nebo na jejím území vlastníci pozemek. Poplatníkem tak jsou všechny FO i PO, svěřenecké či podílové fondy. Předmětem poplatku je skutečnost, že poplatník v obci využívá obecní systém OH dle zákona o odpadech, pokud jedna osoba na daném území vlastní více nemovitostí, hradí poplatek za jednotlivé nemovitosti. Zákon stanovuje maximální sazbu poplatku na 1 200 Kč, v jehož mezích si každá obec jeho výši stanovuje dle jejich poměrů a výkonu. (Odbor odpadů Ministerstva životního prostředí, 2022)

Metodika i samotná novela zákona stanovuje také možnosti osvobození od poplatku a stanovuje možnosti vzniku nároku na toto osvobození. Možnost osvobození od poplatku má každá FO, která bydlí v jiné obci, ve které je poplatníkem osoba umístěna ve zvláštním zařízení (např. děti umístěné v dětském domově, senioři, osoby se zdravotním postižením a osoby omezeny na osobní svobodě). Rozhodný stav pro osvobození od poplatku je na konci dílčího období, kterým je kalendářní měsíc. (Odbor odpadů Ministerstva životního prostředí, 2022)

2.2.2. Poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci

Druhým, zákonem stanoveným poplatkem v oblasti komunálního odpadu je poplatek za samotné odložení odpadu. Jehož základem je skutečné množství odloženého odpadu na území obce do předem stanovených nádob či určené místo (Odbor odpadů Ministerstva životního prostředí, 2022), v některých obcích lze základ pro tento poplatek stanovit také na základě objednaných prostředků určených pro odkládání odpadu na jedno poplatkové období. Základ poplatku vychází z ústavně přiznaného práva na životní prostředí, ze kterého lze odvodit, že

poplatníkem tohoto poplatku je, každý občan produkující odpad na území dané obce a dle jeho úrovně „znečištění“ se odvíjí výše jeho poplatku.

Obec si sama volí jeden, ze zákonem popsanych možností pro stanovení základu poplatku, který bude místě působné pro celé území obce a jeho platnost bude po celé poplatkové období. Zákon stanovuje obcím také meze pro stanovení výše sazby poplatku, a to pouze uvedením maximální výše sazeb pro různé základy poplatků, těmito základy jsou:

- Hmotnostní základ, jež se odvozuje od skutečné hmotnosti odpadu před vyprázdněním nádoby v kilogramech a jehož maximální výše sazby je 6 Kč/1 kg,
- Objemový základ, který je založen na vedení provozní evidence při svážce odpadu a stanovuje se v jednotkách litrů s maximální výší sazby 1 Kč/1 litr a
- Kapacitní základ, odvíjející se od předpokládaného množství odpadu odloženého na daném území a které bude muset být správným způsobem odvezeno. Sazba poplatku pro tento základ je stejná jako pro objemový základ, tedy 1 Kč/1 litr. (ČESKO, 1990)

Při stanovování základu poplatku musí obce individuálně posuzovat její možnosti a dostupné nástroje pro řízení OH, jak finanční, tak administrativní a logistické. Při stanovení hmotnostního či objemového základu je pro obci důležité zhodnocení kapacit a možností pro zjištění správné hmotnosti či objemu odpadu a jeho přiřazení k danému poplatníku a nemovitosti.

Prostřednictvím nastavení jednoho z výše popsanych poplatků, obec řídí zavedený systém OH. Výběr vhodného druhu zpoplatnění a jeho následná výše ovlivňuje způsob chování obyvatel obce v oblasti odpadů. Strategické cíle stanovené dokumentem POH ČR jsou implementovány na obecní úroveň a je hlavní povinností obce zajistit systém, který tyto cíle bude naplňovat. Obec jako subjekt vystupující nejen jako vykonavatel VS, ale také jako subjekt OH, jsou jeho pravomoci výrazně omezeny zákonem v jehož mezích se orgán může pohybovat a svou pravomoc uplatňovat. Nastavení způsobu sběru a třídění odpadu tak není výjimkou a tato oblast je upravena převážně zákonem o odpadech, který upravuje možné způsoby zacházení s různými druhy odpadů společně s povinnostmi jejich původců.

3 MOŽNOSTI SBĚRU A TŘÍDĚNÍ ODPADU

Jelikož odpad vzniká při veškerých lidských činnostech, v každodenním životě tak také při výrobních a zpracovatelských procesech, vzniká tak nutnost uložení a následné zpracování tohoto odpadu. Tento úkol spadá pod OH, jejímž úkolem je nejen minimalizace vzniku těchto odpadů, ale také nastavení vhodných možností sběru odpadu a jeho třídění. Mezi největší původce a producenty odpadu jsou především průmysl, stavebnictví a energetika (Slivka, Dirner, Kuraš, 2006). Existence různých druhů odpadů, pro které platí rozdílná pravidla při jejich zpracování, možnosti recyklace a rizika vůči ŽP, je nutné se s nimi seznámit pro další teoretické účely této kapitoly.

3.1. Druhy odpadu

Dle § 4 zákona o odpadech, je „odpadem každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má v úmyslu se jí zbavit a přísluší do některé ze skupin odpadů přílohy tohoto zákona“. (Anon. 2010, s. 80). Základní pravidla pro nakládání s různými druhy odpadu jsou upravena v zákoně č. 541/2020 o odpadech a jeho prováděcích předpisech. Již zmíněný POH ČR stanovuje cíle a opatření pro nakládání s odpady, jehož plnění je vyhodnocováno prostřednictvím Hodnotících zpráv. Pro získání potřebných podkladů pro tuto hodnotící a správní činnost je stanovena povinnost vést evidenci odpadů, která musí být v souladu s předpisy EU. Získané informace následně slouží jako podklad pro strategické plánování o OH, oběhovém hospodářství a legislativní činnosti MŽP. Jako další možný podklad pro srovnávací činnost, převážně v rámci EU, slouží Katalog odpadů, který rozlišuje dvě kategorie odpadů, odpad nebezpečný a ostatní. Dále jsou jednotlivé odpady začleněny do celkem 20 skupin a více než 800 druhů odpadů (Kuraš, 2008) Dle zmíněného katalogu byl do 20. skupiny zařazen odpad, vznikající jako produkt všech obyvatel při jejich běžných činnostech, a tím je komunální odpad.

3.1.1. Komunální odpad

Dle definice zákona o odpadech je komunálním odpadem, „veškerý odpad vznikající na území obce při činnostech fyzických osob“ (Voštová, 2009, s. 189). Z pohledu občana je KO jemu nejbližší a nejlépe uchopitelný odpad, se kterým může individuálně nakládat a prostřednictvím životního stylu a celkového chování šetrnějším k ŽP, tak ovlivňovat produkci a míru vytrídění tohoto odpadu. Největší význam z hlediska KO mají odpady shromažďované ve sběrných nádobách, které jsou pravidelně sváženy firmami, se kterými obce smluvně tuto činnost zajistili (Hlavatá, 2006). Zákon také definuje výjimku, co dle tohoto zákona komunálním odpadem není, a tím je všechn odpad vzniklý při činnosti

právnických osob, nebo také fyzických oprávněných k podnikání (Voštová, 2009). Na základě uvedených zákonných definic lze říct, že komunálním odpadem je veškerý odpad vznikající při nepodnikatelské činnosti. Na území obce se lze setkat s odpadem, který je složením podobný tomu komunálnímu, ale s jediným rozdílem, a tím je jeho původce. Zákon stanovuje, kdo je původcem komunálního odpadu, je jím obec a stane se tak v okamžiku, kdy osoba odpad uloží na určené místo a obec se poté stává také vlastníkem odpadu. U odpadu vznikajícího při nevýrobních činnostech právnických nebo fyzických osob oprávněných k podnikání, je původcem nikoli obec, ale ty dané osoby, které odpad vyprodukovaly. S rolí původce vznikají různé povinnosti, mezi ně patří: zařazení odpadu dle druhu a kategorie dle Katalogu odpadů a vyhlášky MŽP 381/2001 (Slivka, Dirner, Kuraš, 2006).

Mezi další povinnosti původce patří přebrání obdrženého odpadu a určení odděleného soustředěvaného místa pro jeho uložení. Takto ukládat se musí tyto druhy komunálního odpadu: nebezpečné odpady, papír, plasty, sklo, kovy, biologický odpad, jedné oleje a tuky a od 1.1.2025 toto bude také platit pro textilní odpad (Ministerstvo životního prostředí, 2008)

Komunálním odpadem je směsný a tříděný odpad z domácností a těmi jsou například: papír, lepenka, sklo, kovy a plasty. Dle nového zákona o odpadech byly, pro komunální odpad stanoveny cíle až s výhledem do roku 2035, mezi které patří například:

- Zvýšení úrovně příprav k opětovnému využití a recyklaci odpadů na min. 55 % celkové hmotnosti vyprodukovaného odpadu na území ČR, a to do roku 2023,
- Další navýšení výše zmíněných příprav na minimálních 60 % do roku 2025,
- A konečným cílem těchto příprav je jejich zvýšení na úroveň 65 % do roku 2035,
- Odstraňování odpadů prostřednictvím ukládáním na skládky do roku 2035 a v dalších následujících letech již maximálně 10 % z celkové hmotnosti odpadů v ČR a
- Snaha o energetické využití odpadů do roku 2035. (Ministerstvo životního prostředí, 2008b)

Pro efektivní využití obecního systému OH a implementace těchto povinností do něj, vypracovalo MŽP pro obce metodická doporučení v oblasti zveřejňování informací, stanovuje soustavu indikátorů OH využitelných pro informování a vzdělávání občanů a také vyhodnocení obecního systému nakládání s komunálními odpady.

Na území obce ale nedochází pouze ke vzniku KO, ale v mnoha případech také ke vzniku dalších druhů odpadů, které zákon o odpadech upravuje. Tím je například biologicky rozložitelný odpad, nebo mezi širokou veřejností také často označován jako bioodpad.

3.1.2. Biologicky rozložitelný odpad

Z § 11 odst. 2 písmene b) zákona o odpadech vyplývá definice biologicky rozložitelného odpadu, kterým je každý odpad vznikající lidskou činností podléhající aerobnímu nebo anaerobnímu rozkladu. Mezi tento druh odpadu jsou dle Katalogu odpadů zařazeny např. odpady z lesnictví, odpady z destilace lihovin, odpadní kůra a korek, dřevěné obaly, papír a lepenka, kaly z čistíren vody atd. (Katalog odpadů, 2023). Biologicky rozložitelný odpad je také součástí KO, který produkují občané a tvoří až 50 % celkově vyprodukovaného KO. (Inisoft, 2023). Jelikož biologicky rozložitelný odpad je produkován ve značném množství a tím tedy také ovlivňuje ŽP, je nezbytné zajistit vhodnou možnost jeho třídění a následného zpracování v předem určených zařízeních, kterými jsou kompostárny nebo bioplynové stanice (Ministerstvo životního prostředí, 2023). Je nezbytné stanovit efektivní třídění tohoto odpadu, protože při jejich správném zpracování je možný proces dalšího využití jako organické hnojivo. V důsledku možnosti vzniku nežádoucích negativních vlivů těchto odpadů na ŽP, zákon o odpadech stanovuje povinnosti při nakládání s ním, zároveň zmocňuje MŽP upravit další podmínky vyhláškou a vymezuje možnosti úpravy a využití tohoto odpadu, mezi které řadíme malá zařízení a komunitní kompostování.

Mezi další druh odpadu, který zákon o odpadech upravuje, je nebezpečný odpad. Zákon stanovuje hlavní povinnosti pro zamezení nadbytečných negativních dopadů na ŽP a zdraví lidí. Ze zákona pro všechny původce odpadů plynou přísnější pravidla nejen pro zacházení s ním, ale také převážně jeho sběr a další zbavování se, společně také s povinnostmi spojenými s evidencí tohoto druhu odpadu.

3.1.3. Nebezpečný odpad

Definice tohoto odpadu opět vyplývá ze zákona o odpadech v § 7 jsou stanovena kritéria pro zařazení odpadu mezi odpad nebezpečný, těmi jsou:

- Vykazuje min. jednu z nebezpečných vlastností dle přílohy předpisů EU a vyhlášky Ministerstva zdravotnictví a MŽP,
- Je zařazen do kategorie nebezpečný odpad v Katalogu odpadů nebo
- Je smísen s některým z odpadů z předchozího bodu nebo je jím znečištěn. (Česko, 2020)

Jelikož nebezpečný odpad při jeho nevhodném převozu nebo odstraňování může negativně ovlivnit jak lidské zdraví, tak také ŽP, je nutné zajistit co nejšetrnější zacházení s ním. Produkce nebezpečného odpadu neustále zvyšuje svůj objem a je třeba zajistit jeho zpracování v souladu s předpisy, kterým je např. balíček oběhového hospodářství, který ukládá povinnost třídění složek nebezpečného odpadu z KO. (Třídění odpadu, 2023). Mezi nebezpečné odpady řadíme např. infekční odpady ze zdravotní a veterinární péče, odpady obsahující rtuť, repelenty, staré léky, chemické výrobky atd. (Ministerstvo životního prostředí, 2023; Třídění odpadu, 2023).

Pro tento speciální druh odpadu existují také speciálně určená místa pro jeho zpracování, těmi jsou spalovny nebezpečných odpadů nebo firmy, které jeho uložení a zabezpečení zprostředkovávají. Ze zákona vyplývá také ohlašovací povinnost při jeho přepravě a nakládání s ním je řízeno zákonem, ale i přes to dochází k nelegálnímu zbavování se těchto odpadů, ne vždy k tomuto dochází z vědomého rozhodnutí, ale také z neznalosti, jak s tímto odpadem zacházet a který odpad se mezi nebezpečný řadí.

Každému původci odpadu vyplývá ze zákona povinnost určit a zajistit místa sloužící ke sběru a třídění odpadu v souladu se všemi platnými předpisy.

3.2. Možnosti sběru odpadu

Pro každý druh odpadu existují různé způsoby a možnosti jejich co nejefektivnějšího a nejšetrnějšího sběru vůči ŽP a jeho následná likvidace. Pro komunální odpad je nejstarším způsobem nakládání s ním, skládkování (Kuraš, 2008). Dle nejnovější legislativy zákona o odpadech pro rok 2022, která upravila některé povinnosti obcí a měst pro oblast OH, zejména pak podávání informací o jimi zvolených způsobech sběru odpadu a výsledků hospodaření s odpady. Pro obce novela zákona představuje pouze určitou autonomii v možnostech nastavení obecního systému OH. Pokud obec zvolí možnost nastavení systému OH obecně závaznou vyhláškou vyplývají z tohoto další zákonné povinnosti, kterými jsou především určení místa pro oddělené soustředování komunálního odpadu, a to minimálně pro nebezpečný odpad, papír, plast, sklo, kovy a biologický odpad. Zároveň má obec povinnost podat informaci, prostřednictvím kterých kanálů budou tato místa uveřejněna pro místní obyvatele (Eko-Kom, 2022). Ovšem tato povinnost zůstává i obcím, které obecní systém OH nestanovují pomocí závazné vyhlášky a musí tak zvolit jiný způsob předání informace o zvoleném místě pro sběr odpadu např. na úřední desce, rozhlasem či tiskem nebo prostřednictvím internetových stránek obce. (Eko-Kom, 2022). Dle druhu odpadu jsou stanoveny různé požadavky na jejich sběr a následnou likvidaci a jsou zvláště upraveny vyhláškami.

3.2.1. Místa pro oddělené soustředování odpadů jiného než nebezpečného

Tato určená místa sloužící především pro oddělené soustředování odpadu, jakým je např. papír, plast, sklo, kovy, biologický odpad nebo jedlé oleje a tuky, jsou stanoveny dle vyhlášky č. 273/2021o podrobnostech nakládání s odpady. Vyhláška mimo jiné taxativně vymezuje rozsah zajištění odděleného soustředování sběru odpadu, kterými jsou:

- Sběrné dvory,
- Zařízení určená pro nakládání s odpady,
- Velkoobjemové kontejnery,
- Sběrné nádoby,
- Pytlový způsob sběru a
- Kombinace všech výše uvedených způsobů (Česko, 2021).

Jakékoli zvolené místo pro oddělené soustředování odpadu obcí musí být dle § 35 této vyhlášky zajištěno celoročně. A od roku 2025 vznikne tato povinnost také pro zacházení s textilním odpadem.

Obce s vyšším počtem obyvatel (cca. od 2 000 obyvatel) zakládají centrální místa pro zachycení odpadu, které se nazývají sběrné nebo recyklační dvory, pro zabránění nežádoucího se zbavování odpadu musí být toto místo zajištěno s dojezdem nanejvýše do 5 km (Kuraš, 2008). Tyto dvory zpravidla nebývají v menších obcích, a tak může docházet ke zřizování společného dvora pro více obcí (Enviweb, 2020). Dvory jsou zřízeny pro bezplatné využití, ale to pouze pro FO s trvalým bydlištěm na území dané obce nebo obcí, jelikož jsou zároveň poplatníky poplatků za odpad dané obci. Pro FO podnikající a PO je tato možnost uložení odpadu zpoplatněna zvláštním poplatkem.

Pro zachycení a následnou recyklaci dále využitelných složek odpadu, jakým jsou např. sklo, papír, plast, kovy nebo bioodpad, se využívají dva způsoby separovaného sběru. Prvním ze způsobů sběru odpadu je tzv. odvozový způsob prostřednictvím nádobového či pytlového sběru, v rámci kterého nachází významné využití právě systém „door to door“. Prostřednictvím tohoto systému sběru odpadu obec zajišťuje individuální sběrné sítě pro každou z domácností a usnadňuje jim tak třídění odpadu, formou sběrných nádob či pytlů na různé druhy odpadu (Jaktřídít, 2023a). Další z možností sběru odpadu je tzv. donáškový způsob (Kuraš, 2008), ten spočívá v nastavení optimálního rozmístění kontejnerů na místa s vyšším výskytem osob na daném území, kam obyvatele „donáší“ odpad. Tato místa se nazývají sběrná či třídící hnízda (Jaktřídít, 2023b), ve kterých jsou umístěny sběrné nádoby v podobě velkoobjemových barevných kontejnerů pro různé druhy odpadu, které jsou v obci tříděny. Nákladovost tohoto způsobu sběru odpadu je ve své podstatě v celku nízká, ale je s ním také spojen negativní jev. Tím je odkládání odpadu na místa k tomu neurčena, jelikož obyvatelé musí pro vytrídění odpadu vynaložit značné úsilí.

Speciální úpravu povinností spojených se sběrem a také zacházením s nebezpečným odpadem, upravuje vyhláška č. 273/2021 o podrobnostech nakládání s odpady v §§37 až 40.

2.2.2. Místa pro oddělené soustředování nebezpečného komunálního odpadu

Mezi nebezpečný odpad patří např. rozpouštědla, kyseliny, pesticidy, barvy, baterie atd. Na rozdíl od běžného komunálního odpadu je dle této vyhlášky stanovena povinnost zřídit tato místa minimálně dvakrát do roka. Soustředování nebezpečného odpadu může být prováděno pouze na určených místech s obsluhou zodpovídající za chod sběru, osoba má zodpovědnost

za převzetí a uložení odpadu do k tomu určených prostředků. Dle § 37 odst. 3 je možné využít označení a identifikační list, který byl obecně zpracován pro daný druh odpadu. Dále má provozovatel takového zařízení povinnost písemně oznamovat údaje o převzatém odpadu dle přílohy této vyhlášky a to dle § 38 vyhlášky.

Prostřednictvím obecně závazných vyhlášek mohou být stanovena také další místa určená pro sběr odpadu kterými jsou např:

- Stavební a demoliční odpad,
- Movitých věcí
- Komunální odpad vznikající při činnosti PO a podnikajících FO zapojených do obecního systému na základě smlouvy, ve které musí být stanoveno pro jaké druhy odpadu je místo zřízeno a způsob výběru poplatku za jeho užití (Eko-kom, 2022).

V souladu v těmito požadavky na zacházení s různými druhy odpadu, musí obec nastavit fungující systém OH. Tento systém musí být nejen v souladu s požadavky na způsob sběru odpadu dle zákona o odpadech, ale také naplňovat cíle vymezené POH ČR. Zároveň systém OH obec musí zpoplatnit způsobem motivujícím občany k participaci v něm. Problematika nastavení systému tak, aby byl dlouhodobě udržitelný a to nejen z hlediska finančního zatížení obce a jejích občanů, ale také dosahovaných výsledků úrovně recyklace a celkové produkce odpadu.

4 KOMPARATIVNÍ ANALÝZA

4.1. Metodika a cíl práce

Cílem této bakalářské práce je analýza možností využití obecních finančních nástrojů pro řízení odpadového hospodářství. Mezi finanční nástroje, které obce mohou na svém území využívat patří v oblasti OH převážně místní poplatky. Aktuální legislativa umožňuje zavedení dvou místních poplatků pro oblast OH, které jsou taxativně vymezeny v zákoně o místních poplatcích, jsou jimi poplatky za komunální odpad:

- Poplatek za obecní systém odpadového hospodářství,
- Poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci. (ČESKO, 1990)

V teoretické části této práce jsou vybrány celkem čtyři obce s odlišnými způsoby zpoplatnění systému OH, těmi jsou, obec Telnice, Luštěnice, Nezvěstice a Chvalšiny. První dvě obce mají zavedený poplatek za obecní systém OH a zbývající dvě obce využívají právě poplatky za odkládání KO z nemovité věci. Pro co nejefektivnější analýzu působení finančních nástrojů na výsledky OH a řízení sběru odpadu, byly zvoleny právě obce se zavedenými odlišnými druhy poplatků v rozdílných výších.

Výzkumnou otázkou této práce je, který z aktuálně nastavených obecních systémů OH dosahuje v oblasti třídění nejlepších výsledků. A jaká forma zpoplatnění je k jejich dosahování využívána.

Pro každou obec zvlášť je detailně popsán zavedený systém sběru a třídění odpadu spolu s dosahovanými výsledky produkce vybraných druhů odpadu na jednoho obyvatele. Tato data jsou zpracována dle aktuálně zveřejněných informací prostřednictvím úřední desky každé obce či internetových stránek společnosti Arnika. Jednotlivé údaje o produkci odpadu a míry třídění v obci jsou zpracovány do časové řady pro období od roku 2019 až 2022.

Pro potřeby naplnění cíle této práce, tedy zhodnocení využití místních poplatků a dosahovaných výsledků OH jednotlivých obcí, jsou v této části zpracovány komparativní analýzy případových studií:

- Systému sběru a třídění odpadu,
- Využívaných finančních nástrojů v obcích.

Pro jednotlivé obce jsou v rámci komparace systému sběru odpadu, graficky znázorněny poměry produkce jednotlivých druhů odpadu a následně tyto výsledky porovnány s dosahovanou mírou vytríděného odpadu. Zjištěné výsledky třídění a sběru odpadu jsou zhodnoceny z hlediska aktuálně nastavených způsobů poplatků.

4.1.1. Komparativní analýza případových studií

Cílem případové studie je „porozumění menšímu množství případů, které jsou substantivně nebo teoreticky důležité“ (Masarykova univerzita, 2016, s.3). Případ v komparativní analýze je „uzavřený systém v čase a prostoru“ (Masarykova univerzita, 2016, s. 4). V této práci jsou jednotlivými případy právě systémy OH včetně nastavených poplatků vybraných obcí spolu s jejich dosahovanými výsledky třídění odpadu za období 2019-2022.

Zvolenou metodou pro zpracování komparativní analýzy je metoda různosti neboli rozdílu. Jsou vybrány právě obce s rozdílně nastavenými systémy sběru a třídění odpadu a využívanými finančními nástroji. Jejich výsledky v míře třídění odpadů jsou porovnávány právě z hlediska zavedených poplatků, které jsou pro každou z obcí odlišné.

Pro každou ze zvolených obcí jsou pro potřeby této analýzy vybrány jednotlivé druhy odpadu a jejich produkce na obyvatele v kg. Těmito pozorovanými údaji jsou produkce papíru, plastu, skla, bioodpadu, směsného komunálního odpadu a míra vytríděného odpadu v obci. Na základě těchto dat je provedena analýza využití nastavených poplatků a vyhodnocen nejefektivnější obecní systém OH.

V této části práce jsou detailně popsány jednotlivé obecní systémy OH. Zejména tedy využívaný způsob sběru a možnosti třídění vybraných druhů odpadů, zpoplatnění tohoto systému a celkový přístup obce k řízení OH.

4.2. Systémy odpadového hospodářství ve vybraných obcích ČR

Z důvodu existence možnosti následného využití některých druhů odpadu, je zejména důležité třídění a následná recyklace nebo jiné např. energetické využití odpadu. Podíl nákladů na sběr a svoz tříděného odpadu představuje 23 % z celkových nákladů obce za OH a nejvíce nákladovou položkou je svoz směsného KO, který tvoří až 49 % (Samosebou, 2023). Aby obce a města naplňovala cíle POH ČR a také mezinárodní smlouvy a vyhlášky musí zajišťovat efektivní způsoby třídění odpadu pro své občany, a to na základě analýz jednotlivých obcí pro neustálé zdokonalování systému OH, a především motivaci nejen k třídění, ale také k eliminaci vzniku odpadu v rámci cirkulární ekonomiky. Dle výzkumu

organizace Arnika je možné vytrídít k recyklaci 60-80 % KO, proto je pro obce důležité nastavit co možná nejlepší systém OH a k tomuto cíli se co nejlíže přiblížit.

4.2.1. Systém odpadového hospodářství obce Telnice

Obec Telnice zavedla nový systém OH v roce 2016, motivovala své občany k zapojení se do něj, slevou 100 Kč z místního poplatku za obecní systém OH stanoven ve výši 500 Kč. (Obec Telnice, 2023a) Obec využívá systém sběru odpadu door to door, každé domácnosti byly poskytnuty 4 kontejnery, třídí tedy plast, papír a bioodpad a směsný KO. Jelikož nebylo možné tyto kontejnery poskytnout každé domácnosti zejména v bytových či menších domech, bylo v obci ponecháno 5 sběrných míst. Třídění skla je zajištěno prostřednictvím velkých kontejnerů na ulicích obce, kam obyvatelé mohou třídít bílé a barevné sklo. V obci se dlouhodobě snaží o celkovou minimalizaci vzniku směsného KO, proto svoz z černých popelnic pro KO, je zajišťován jednou za 4 týdny. Po tomto zavedení však některé domácnosti s vyšší frekvencí odpadu, byly nuceny se odpadu zbavovat jinými způsoby a docházelo k vyššímu znečišťování obce a jejího okolí. Obec tedy poskytuje některým domácnostem přístup k uzavřeným kontejnerům, které mohou v krajních případech využívat.

V rámci modernizace a digitalizace komunikace obce s obyvateli, byla ve spolupráci s firmou Aspha, zpřístupněna aplikace „Kam to vyhodit“ a vypracována Telnická abeceda pro třídění odpadu. (Arnika, 2023a) Zároveň obec každoročně pořádá akci „Uklidme Telnici“ do které se velká část obyvatel a také místní škola v hojném počtu zapojuje. Nejčastěji je tato akce směřována na úklid lesní oblasti v blízkosti nádraží, kam je směřována velká část odpadu různých druhů a tím dochází ke znečišťování ŽP. (Obec Telnice, 2023a).

Nejaktuálnější výsledky třídění jednotlivých odpadů publikovala obec ve svém zpravodaji, za období leden až březen 2023 bylo v obci vytríděno celkem 39,2 tun odpadu, za který obec od společnosti EKO-KOM obdržela 139.311Kč, nejvíce bylo v obci odevzdáno papíru a plastu, a to až přes 16 tun (Obec Telnice, 2023b). V Tabulce 1 je detailně znázorněna produkce vybraných druhů odpadu na území této obce.

Tabulka 1: Produkce vybraných druhů odpadu v obci Telnice

Druh odpadu	2019	2020	2021	2022
	(kg/ob)	(kg/ob)	(kg/ob)	(kg/ob)
papír	29,6	28,4	27,0	26,6
plast	26,0	24,3	27,5	23,3
sklo	12,4	11,9	13,5	14,2
bio	109,5	118,1	133,6	139,2
směsný odpad	122,2	131,0	118,2	111,7
vytříděno (%)	63,7	63,1	65,5	59,9

Zdroj: Arnika (2023a)

4.2.2. Systém odpadového hospodářství obce Luštěnice

Systém OH v této obci je nastaven prostřednictvím velmi frekventovaným svozem odpadu, na území obec jsou rozmístěny barevné kontejnery na třídění směsného KO, bioodpadu, papíru a skla. Od domů je odpad svážen systémem „door to door“ a obyvatelé tak mohou třídit směsný KO, plast a bioodpad přímo u jejich nemovitosti. Veškerý směsný KO je z obce svážen jednou týdně, spolu s bioodpadem, plasty a papíru z velkoobjemových kontejnerů na ulicích. Odpad přímo od domů obyvatel je svážen jednou za 14 dní dle svozového kalendáře zpřístupněného na úřední desce a zároveň jednotlivým domácnostem rozesílán k začátku nového roku. Přimo v obci se nachází jedno sběrné místo, kam obyvatelé mohou ukládat objemný a nebezpečný odpad, v zimních měsících je jeho provoz omezen a obyvatelé tak mají možnost tento odpad svážet na sběrné místo do vedlejší obce Voděrady. (Obec Luštěnice, 2021a)

Z důvodu narůstajících nákladů obec na OH, byl v obci od ledna 2022 navýšen místní poplatek za systém OH o 100 Kč, nyní tedy výše poplatku je 800 Kč (Obec Luštěnice, 2021b). V minulosti byl poplatek po několik let stanoven ve výši 700 Kč, ale jelikož příjmy za vytříděný odpad od společnosti EKO-KOM nebyly dlouhodobě schopné pokrývat náklady obce na OH, obec byla nucena poplatek zvýšit, zároveň se ale snažila o kvalitnější poskytování informací svým občanů a efektivní motivaci ke správnému třídění, prostřednictvím besed a přednášek či interaktivních a edukativních příspěvků na webových stránkách. Např. v roce 2020 byly obecní příjmy z OH ve výši 1.931.000 Kč a její výdaje činily až o necelý jeden milion více, tedy 2.654.344 Kč. (Obec Luštěnice, 2021b).

V Tabulce 2 je znázorněna produkce druhů odpadu na území obec Luštěnice.

Tabulka 2: Produkce vybraných druhů odpadu v obci Luštěnice

Druh odpadu	2019	2020	2021	2022
	(kg/ob)	(kg/ob)	(kg/ob)	(kg/ob)
papír	24,8	26,7	15,5	15,4
plast	28,0	29,8	25,4	25,8
sklo	10,6	12,5	9,8	10,3
bioodpad	51,7	56,1	65,9	50,1
směsný	258,4	278,9	218,7	214,2
vytríděno (%)	44,5	59,5	67,4	65,4

Zdroj: Vlastní zpracování dle Obec Luštěnice, 2023

4.2.3. Systém odpadového hospodářství obce Nezvěstice

Další z obcí, která za své výsledky v rámci nastaveného systému OH, získala ocenění Odpadového Oskara společností Arnika, je obec Nezvěstice. Obec zajišťuje sběr odpadů prostřednictvím barevných kontejnerů rozmístěných na ulici, do kterých třídí papír, sklo, kovy, elektroodpad, textil a nově také rostlinné oleje. Plasty se v obci třídí do pytlů, které každá domácnost od obce obdrží na začátku roku a v průběhu si je dle potřeby mohou dokoupit. Bioodpad a objemný odpad se třídí také do kontejnerů rozmístěných po obci a tento odpad je svážen místní zemědělskou firmou, ta je sváží až při úplném naplnění objemu kontejneru a provádí potřebné opravy. Odevzdaný bioodpad je svážen na kompostárnu místních zemědělců, další bioodpad převážně tedy dřevní hmota je v obci štěpována a tento zpracovaný materiál dodává obec do Plzeňské teplárny. Obec je součástí dobrovolného svazku obcí Plzně pro zajištění OH v rámci, kterého je 2krát ročně svážen nebezpečný a objemný odpad ze všech obcí (Arnika, 2023b). Novinkou zavedenou v obci v roce 2023, jsou barevné tašky sloužící na tříděný odpad, které si obyvatelé mohou zakoupit, základní 3 třídící tašky na plast, papír a sklo za 60 Kč nebo speciální taška na třídění kovů za 25 Kč (Obec Nezvěstice, 2023a) V rámci motivace občanů k efektivnímu třídění obec uzavřela spolupráci se společností genesis-e-shop, v obci byl přistaven kontejner na textil, do kterého občané mohou odevzdat textilní odpad nebo nevyužitý textil z domácností a dle objemu tak získat Eko-kredity na nákup bio zboží nebo drogerie. (Obec Nezvěstice, 2023b)

V reakci na změnu legislativy v oblasti místních poplatků, obec nově zavedla místní poplatek za uložení odpadu z nemovité věci, jeho sazba je od 2023 nastavena ve výši 1.00Kč za litr (Obec Nezvěstice, 2021). Celková výše je poté vypočtena dle objednaného objemu popelnice a dle frekvence jejího svozu. Občané tedy hradí poplatek za popelnice o objemu 120l od 720 Kč do 3.120 Kč a za popelnice většího objemu, tedy 1.100 l se tato částka pohybuje od 14.300 Kč do 28.600 Kč (Obec Nezvěstice, 2023c). V Tabulce 3 je znázorněna produkce odpadů na území obce Nezvěstice.

Tabulka 3: Produkce vybraných druhů odpadu v obci Nezvěstice

Druh odpadu	2019	2020	2021	2022
	(kg/ob)	(kg/ob)	(kg/ob)	(kg/ob)
papír	10,0	10,2	12,8	14,0
plast	14,5	15,1	14,2	14,2
sklo	9,6	10,3	13,2	12,8
bioodpad	24,5	xx	4,1	79,2
směsný odpad	84,3	84,4	107,7	139,6
vytříděno (%)	35,3	29,2	25,2	46,1

Zdroj: Arnika (2023b)

4.2.4. Systém odpadového hospodářství obce Chvalšiny

Je obcí, která dlouhodobě vykazuje jednu z nejnižších produkcí směsného KO na jednoho obyvatele, ročně je to kolem 60 kg, za tyto výsledky je pravidelně ohodnocena „Odpadovým Oskarem“ firmou ARNIKA, což nejen motivuje obec samotnou k neustálému zlepšování se, ale také inspiruje další obce k zavedení podobného systému. Již v roce 2005 byl starostou obce zaveden úhradový systém placení za odpady, jeho výše se skládala z paušální částky 150 Kč a variabilní částky za známky sloužící pro odvoz popelnice, ta byla v roce 2015 stanovena ve výši 60 Kč za jednu popelnici. (Arnika, 2023c)

V důsledku změn legislativy obec musela změnit formu plateb za OH, zavedla tak místní poplatek za odkládání odpadu z nemovité věci, jeho výše byla nastavena na 0,82 Kč za litr. Občané dále platí za svoz popelnic, za ty menšího objemu jsou zpoplatněni 90 Kč a 98 Kč za ty většího objemu (Obec Chvalšiny, 2021a). Motivační systém ke třídění byl v obci nadále ponechán spolu se systémem sběru odpadu v obci. Obec provozuje sběrný dvůr, kam

obyvatelé mohou ukládat již vytríděný odpad z pytlového sběru, do kterého občané mohou třídít PET lahve, nápojový karton, směsné plasty a papír, za každý správně vytríděný a označený pytel obdrží obyvatelé nový do schránky. Pokud kontroloři kvality vytríděnosti objeví jakékoli nedostatky ohlásí je dané domácnosti a vyzve k následné nápravě u dalších odpadů. Obec se řadí mezi původce odpadu s nadprůměrným objemem vytríděného odpadu a zapojení velké části obyvatel do systému OH. V obci jsou dále k dispozici také velkoobjemové kontejnery na ulicích, prostřednictvím kterých se třídí sklo a papír. Obec je také zapojena do systému zpětného odběru vytríděných znovu využitelných odpadů, kterými je např. papír, sklo, železo, nápojové kartony, PET lahve a nově také jedlé tuky a oleje, ty od obce odebírají společnosti, které je dále využívají pro jejich podnikatelskou činnost a obci za takový odpad platí a ta tyto výnosy promítá do řízení systému OH. Domácnosti v obci v minulosti hojně využívali také domácí kompostéry pro zbavování se bioodpadu a jeho evidencí vzrostl objem v vytríděného odpadu až na 60 %, čímž již nyní obec splňuje zákonné požadavky pro rok 2025 (Arnika, 2023c). Obec se dále vyznačuje podprůměrnými náklady na OH, jedním z důvodů je lisování pytlů odevzdaných na sběrný dvůr, kterými jsou převážně papír a PET lahve, lisováním obec snižuje náklady na přepravu odpadu až o 20-30 %. Svoz směsného KO je zajištěn každý týden, spolu s pytlovým sběrem, ostatní separovaný odpad je svážen v intervalech jednou za 4 týdny až jednou za 8 týdnů, kontejner na bioodpad je svážen dle jeho naplněnosti a potřeb obce (Obec Chvalšiny, 2021b).

Pro obec je velmi důležitou částí systému OH, edukace a efektivní informovanost svých obyvatel o jejím hospodaření, zároveň se snaží o předcházení vzniku odpadu, a proto každoročně vydává doporučení, jak se obyvatele mohou chovat setřenějším způsobem k ŽP.

V Tabulce 4 je znázorněna produkce odpadů na území obce Chvalšiny.

Tabulka 4: Produkce vybraných druhů odpadu v obci Chvalšiny

Druh odpadu	2019	2020	2021	2022
	(kg/ob)	(kg/ob)	(kg/ob)	(kg/ob)
papír	15,6	15,0	19,0	14,7
plast	12,6	15,9	11,4	13,5
sklo	13,7	14,3	14,3	12,7
bioodpad	xx *	xx *	53,9	54,7
směsný odpad	41,8	41,6	38,7	49,2
vytříděno (%)	54,2	52,8	69,3	65,8

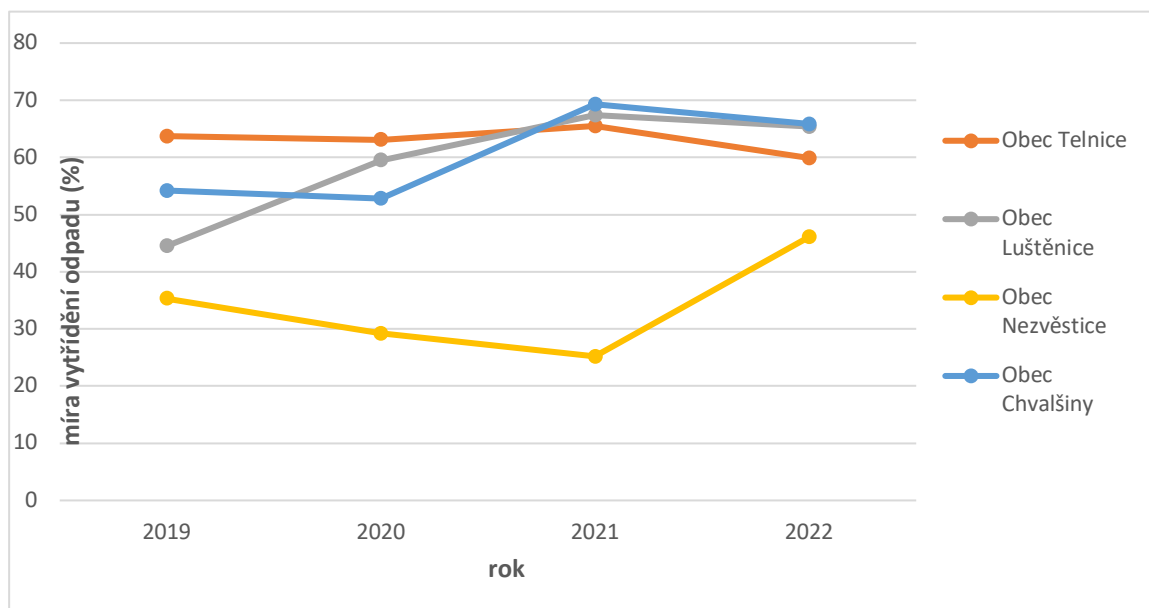
Zdroj: Arnika (2023c)

* Za období 2019 a 2020 chybí v obci Chvalšiny data o produkci bioodpadu

Prostřednictvím výše popsáných obecních systémů OH dosahují jednotlivé obce různých výsledků. Ze zjištěných dat o produkci vybraných druhů odpadu za časové období 2019-2022, je zpracována analýza z různých možných pohledů: celkové míry třídění odpadu, celkové produkce a poté pro jednotlivé obce procentní podíl produkce zvolených druhů odpadu.

4.3. Analýza celkové produkce odpadu ve vybraných obcích

Na Obrázku 1 lze sledovat vývoj míry vytríděného odpadu ve všech výše uvedených obcích za období v letech 2019 až 2022.

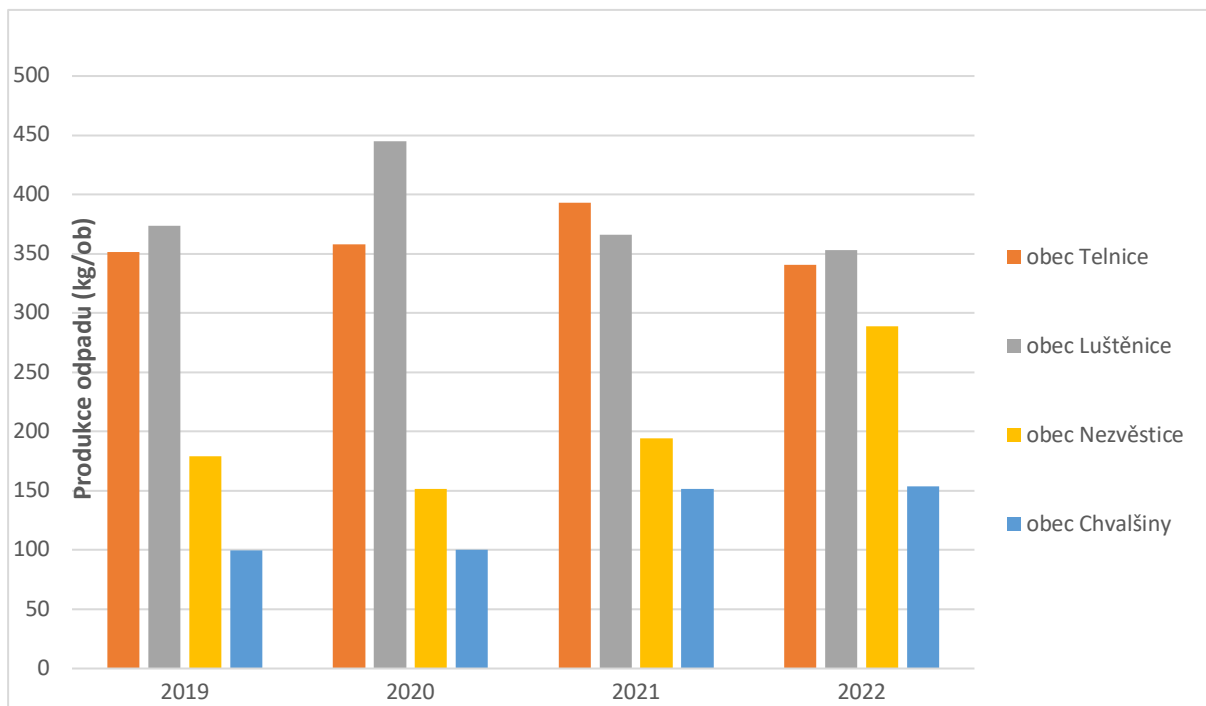
Obrázek 1: Vývoj míry vytrídění odpadu ve vybraných obcích (2019-2022)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Arnika (2023a); Obec Luštěnice (2023); Arnika (2023b); Arnika (2023c)

Míra vytrídění odpadu v obcích je jedním z povinných indikátorů, které obec musí pravidelně zveřejňovat. Dle metodiky MŽP se tento ukazatel vypočte jako podíl oddělených soustředěvaných složek KO a celkovým množstvím KO. (Ministerstvo životního prostředí, 2023).

Z grafu je v roce 2022, patrný pokles míry vytríděného odpadu u obcí Telnice, Luštěnice a Chvalšiny, naopak v obci Nezvěstice došlo ve stejném roce k výraznému nárůstu míry třídění odpadů. V této části práce jsou prostřednictvím komparativní analýzy sledovány různé příčiny těchto změn a následné kritické zhodnocení využití finanční nástrojů vybraných obcí k řízení systémů OH.

Jednou z příčin, poklesu míry třídění jsou změny v celkové produkci odpadu v dané obci. Pokud dojde k celkovému poklesu produkce odpadu v obci, což je v rámci POH ČR a stanovené hierarchii OH, žádoucím jevem, je snížení míry třídění přirozenou změnou. Na Obrázku 2 je znázorněna celková produkce odpadu jednoho obyvatele ve zvolených obcích.

Obrázek 2: Celková produkce odpadu ve vybraných obcích (2019-2022)

Zdroj: viz. Tabulka 1, Tabulka 2, Tabulka 3 a Tabulka 4

Z grafu jsou patrné rozdíly v celkovém objemu produkce, které lze přičítat nastaveným formám finančních nástrojů pro řízení systému OH. V obcích Telnice a Luštěnice je zaveden poplatek za systému OH, vyšší poplatek je nastaven v obci Luštěnice, avšak v míře vytríděného odpadu v obcích nejsou v posledních letech výrazné rozdíly. Druhým možným finančním nástrojem obcí je místní poplatek za ukládání KO z nemovité věci, který je nastaven v obcích Nezvěstice a Chvalšiny, u kterých je dlouhodobě patrná celkově nižší produkce odpadu. Lze tedy říci, že občané produkují menší objem odpadu, pokud platí poplatek na základě objemu jejich vlastní produkce odpadů v domácnosti, neznamená to však že je tento odpad správně tříděn.

Ve dvou pozorovaných obcích došlo ke snížení míry vytríděného odpadu zároveň se snížením celkové produkce odpadu, těmito obcemi jsou Telnice a Luštěnice. V pozorovaném roce 2022 v obcích zároveň bylo vyprodukováno absolutně nejnižší množství odpadu na jednoho obyvatele za pozorovaná období. V obou zmíněných obcích se zaměřují nejen na třídění a

sběr odpadu, ale také na minimalizaci vzniku odpadu, čímž jednají v souladu s POH ČR a jedním ze základních pilířů hierarchie OH. Prostřednictvím edukace a digitálnímu předávání informací o předcházení vzniku odpadu obyvatel, dochází v obci ke snížení objemu vyprodukovaného odpadu, ale zároveň pokles míry vytrídění je v rozmezí 1-2 % i přes menší výkyvy v míře třídění, obce již nyní naplňují cíle legislativy v oblasti recyklace a třídění pro rok 2025, nelze tak tento jev snížení míry třídění, považovat za negativní, ale spíše motivační pro další obce a její obyvatele.

Nejvýraznější změny jsou z grafů patrné u obce Nezvěstice, ve které došlo nejen k významnému zvýšení celkové produkce odpadu, tím také k navýšení míry třídění až o více než 20 %. Dle Tabulky 3 lze největší změnu zaznamenat v nárůstu produkce bioodpadu a to až 70 kg na obyvatele, pouze ale v důsledku zavedení evidence a vážení tohoto odpadu při jeho likvidaci, převážně u větví či objemnějšího zahradního odpadu, který obec nově začala štěpkovat. (Obec Nezvěstice, 2023), z tohoto důvodu tedy u obce nelze pozorovat výrazné zlepšení v oblasti třídění, jelikož největší podíl na tomto výkyvu, má pouze zavedená změna v nakládání s bioodpadem. Dle informací poskytovaných obcí prostřednictvím jejich webových stránek a Obrázku 1, se obec dlouhodobě potýká s nízkou mírou třídění, apeluje na občany ke zvýšení zodpovědnosti při nakládání s odpady. V obci dochází nejen k odkládání odpadů na místa k tomu neurčená, ale také ukládání odpadu do nesprávných nádob. V důsledku tohoto musí obec každoročně vydávat více než 300.000 Kč na littering a celkovou údržbu veřejného prostranství.

V obci Chvalšiny také došlo k menšímu poklesu v míře vytríděného odpadu, avšak tento jev nelze považovat za důsledek snížení objemu produkce odpadu, jako tomu je v obcích zmíněných výše, v obci v tomto roce došlo naopak ke zvýšení objemu odpadu, a to na vůbec nejvyšší objem za celé sledované období. Obec v roce nově 2022 zavedla možnost svozu směsného KO jednou týdně přímo od domů obyvatel z objednaných popelnic, dle informací z Tabulky 4 je patrný právě nárůst produkce směsného KO na vůbec nejvyšší objem za všechna sledovaná období, a to až o 10 kg na jednoho obyvatele. Pro obec je hlavním cílem, míru vyprodukovaného směsného odpadu minimalizovat a naopak zvyšovat míru vytríděného odpadu. Aby zbytkového odpadu bylo co nejméně a veškerý odpad byl vytríděn. Není tedy žádoucí zvýšení produkce odpadu na úkor snížení míry vytrídění, lze tedy říci, čím častěji je zprostředkovan svoz odpadu, tím více jej budou občané produkovat. Pokud se ale jedná o odpad směsný u kterého by mělo docházet k omezování jeho vzniku, měl by se svoz tohoto druhu odpadu omezit na pouze nutnou frekvenci.

4.3.1. Komparativní analýza systémů sběru odpadu ve vybraných obcích

V této části práce je zpracována srovnávací analýza systémů sběru odpadu ve vybraných obcích a jejich nastavených formách poplatků OH. V obcích Telnice a Luštěnice je zaveden místní poplatek za systém OH a dle výše zpracovaných grafů mají nadprůměrnou míru vytríděného odpadu, čímž již nyní naplňují cíle stanovené legislativou pro rok 2025. Další obce Nezvěstice a Chvalšiny využívají místní poplatek za sběr komunálního odpadu z nemovité věci, u kterých ze získaných dat lze pozorovat výrazně nižší produkci odpadu, avšak míra vytrídění nedosahuje tak vysokých hodnot.

V Tabulce 5 jsou popsány využívané sběrné nádoby sloužící pro sběr a třídění odpadu na území vybraných obcí.

Tabulka 5: Systémy sběru a třídění odpadu ve vybraných obcích

Druh odpadu	Telnice	Luštěnice	Nezvěstice	Chvalšiny
	Sběrná nádoba sloužící pro sběr a třídění odpadu			
Biologický odpad	Hnědé, velkoobjemový kontejner	Hnědé, velkoobjemový kontejner ve sběrných místech	Hnědý velkoobjemový kontejner	Modré velkoobjemové kontejnery, kompostování
Papír	Modré, modré pytle pro domácnosti	Modré kontejnery	Modré nádoby, kontejner, tašky	Kontejnery s nápisem papír
Plast, PET lahve	Žluté, žluté pytle pro domácnosti	Žluté popelnice pro domácnosti	Žluté označené pytle, tašky	Pytle čiré na PET lahve a žluté na plasty
Nápojový karton	Černé s nápisem kartony	Kontejnery s nápisem kartony	Spolu s papírem	Červené pytle
Sklo	Zelené s nápisem sklo	Bílé a zelené kontejnery	Zelené nádoby, kontejnery, tašky	Kontejnery s nápisem sklo
Kovy	Černé s nápisem kovy	Černé s nápisem kovy	Černý kontejner (sběr SDH), tašky	Sběrný dvůr v obci
Jedlé oleje a tuky	Zelené s nápisem tuky	Černé popelnice	Zelené nádoby	Zelené nádoby s nápisem
Textil	Bílé nebo modré s nápisem textil	Netřídí celoročně, obecní sbírky	Bílé kontejnery (za EKO-kredity)	Netřídí celoročně, obecní sbírky

Směsný KO	Popelnice, kontejner, koše na drobný odpad na ulicích	Černé popelnice domácností, velkoobjemový kontejner, koše	Popelnice, kontejnery, černé pytle s logem, koše	Popelnice, koše
Nebezpečný odpad	2x krát ročně do zvláštních sběrné nádoby	2x krát ročně sběrné místo	2x krát ročně zvláštní sběrné nádoby	Sběrný dvůr v obci
Objemný odpad	2x krát týdně na dvůr OÚ	Velkoobjemový kontejner na sběrném místě	2x krát ročně zvláštní sběrné nádoby	Sběrný dvůr v obci

Zdroj: Vlastní zpracování dle OZV obcí

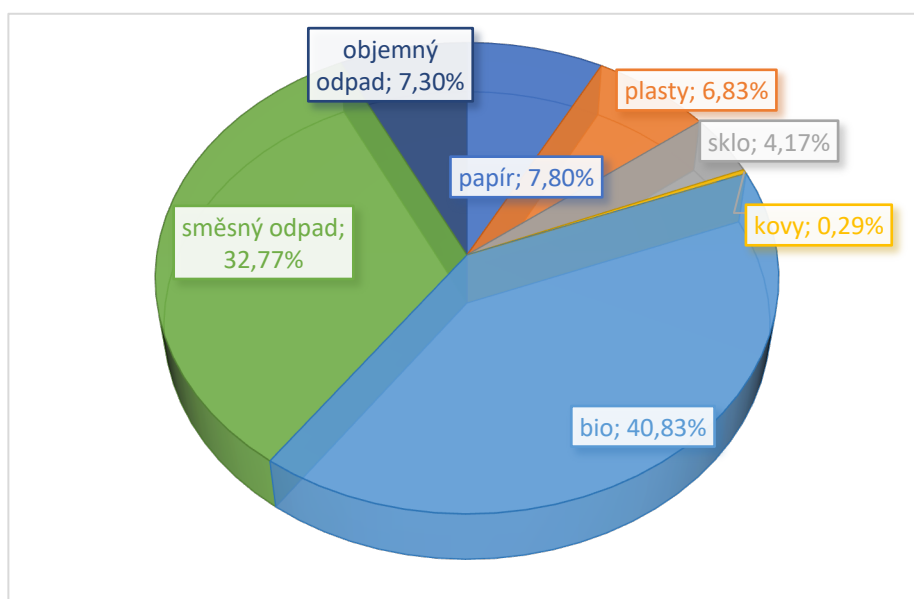
Z dat zpracovaných v Tabulce 5, je patrný soulad mezi jednotlivými odpady, které jsou v obcích tříděny. Jedním z rozdílů je sběr a třídění textilu, v obcích Luštěnice a Chvalšiny není sběr tohoto druhu odpadu zprostředkován celoročně. V těchto obcích jsou v průběhu roku pořádány obecní sbírky. Veškeré další druhy odpadu jsou tříděny v každé z obcí, pouze s rozdíly jejich způsobu sběru.

Je prokázáno, že čím blíže mají občané sběrné nádoby na třídění odpadu, tím více třídí. Jelikož nemusí vynakládat další prostředky a činnosti pro zbavení se odpadu. Proto jsou ve všech obcích poskytovány nádoby či pytle přímo pro každou nemovitost spolu s velkoobjemovými kontejnery na ulicích či ve sběrných místech. Obce svým obyvatelům poskytují sběrné nádoby, pytle či tašky pro sběr nejvíce produkováných odpadů v obci, aby tak zajistily co nejkomfortnější sběr individuálně každé domácnosti a zamezily tak nežádoucímu zbavování se odpadu. Tři ze čtyř obcí využívají pro sběr některých druhů odpadu pytle, pouze obec Luštěnice pytlový sběr nevyužívá, namísto toho je v obci zaveden systém sběru „door to door“ prostřednictvím kterého se do nádob třídí směsný KO, plast a bioodpad do k tomu určeným sběrným nádobám.

V každé obci je zajištěn sběr dalších druhů odpadu, zejména skla, papíru a kovů prostřednictvím velkoobjemových kontejnerů. Ty jsou nejčastěji umístěny ve sběrných hnízdech či na ulicích obce a na místech s vyšší frekvencí pohybu obyvatel. Jeden společný rys mají všechny systémy sběru odpadu v obcích a tím je, sběr směsného KO, který je zprostředkován pomocí sběrných nádob, poskytovaných každé z domácností individuálně. Jelikož tento druh odpadu vzniká každé z domácností a zároveň je žádoucí zajištění jeho co možná maximálního vytrídění, namísto zbavování se jej nevhodným způsobem a negativně tak ovlivňovat ŽP nejen na obecním území.

Jedním z faktorů ovlivňující chování obyvatel v oblasti třídění odpadu je také frekvence svozu, který obec zajišťuje. V obci Telnice je svoz z popelnic zajišťován jednou za 4 týdny, s výjimkou bioodpadu v období dubna až listopadu, který se svážen jednou za 14 dní, také směsný KO je v období letních prázdnin zvýšen na frekvenci jednou za 14 dní (Obec Telnice, 2023). Obec Luštěnice zajišťuje svoz odpadů výrazně častěji, popelnice se směsným KO od jednotlivých domácností sváží každý týden a zbylý odpad jednou za 14 dní, stejně tak sváží také papír, sklo i plasty z velkoobjemových kontejnerů z ulic obce. Bioodpad má opět výjimku svozu v zimních měsících a je svážen pouze jednou za 4 týdny (Obec Luštěnice, 2022). V obci Chvalšiny, je svoz směsného KO spolu s pytlí od domácností, zajištěn velmi frekventovaně, stejně jako je tomu v obci Luštěnice, jednou za týden a svoz separovaného sběru papíru, skla, plastu je dle svozového kalendáře zajištěn v časovém horizontu jednou za 14 dní až 4 týdny. Bioodpad je z obce svážen dle potřeby a naplněnosti kontejneru. Obec Nezvěstice poskytuje svým občanům základní svoz odpadů zakoupených popelnic na směsný KO a pytlů, jednou za 14 dní nebo 4 týdny s možností zakoupení častějšího svozu v případě individuální potřeby domácnosti.

Každá obec a její obyvatelé mají odlišné produkce jednotlivých druhů odpadu, a jsou tak zastoupené v různých poměrech vůči celkové produkci odpadu v obci. Na Obrázku 3 je znázorněna produkce (v %) jednotlivých druhů odpadů v obci Telnice za poslední známé období rok 2022.

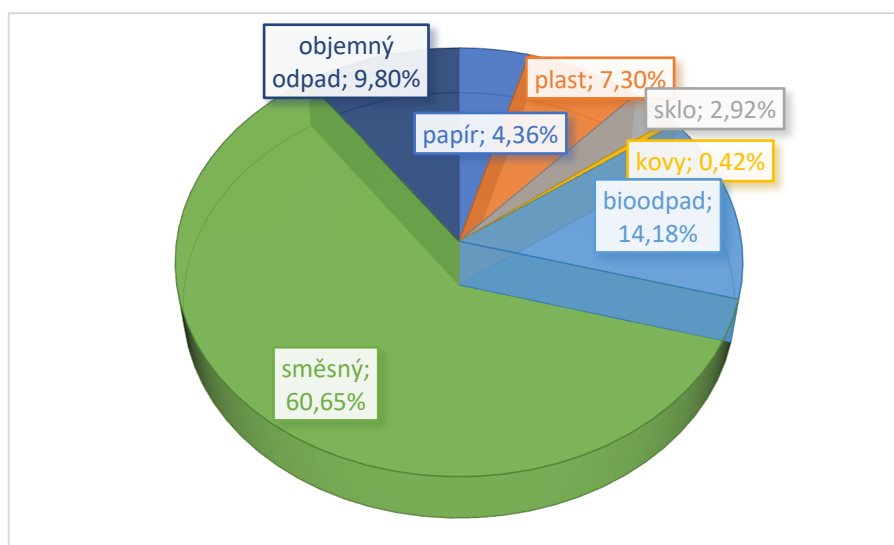
Obrázek 3: Produkce jednotlivých druhů odpadů (v %) v obci Telnice (2022)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Tabulky 1

Jak je z Obrázku 3. patrné, největší část vyprodukovaného odpadu tvoří bioodpad, to je převážně v důsledku zavedení nových nádob na bioodpad, které obyvatelům obec nově od roku 2022 začala poskytovat. Na obecním úřadě o něj může požádat každá domácnost a nádoba jí bude poskytnuta zdarma na 5 let. Po uplynutí této lhůty bude soukromým vlastnictvím domácnosti. Dle produkce bioodpadu je možná individuální dohoda o frekvenci a způsobu svozu od nemovitostí, což domácnosti silně motivuje k jejímu využití. Zároveň je v obci možnost třídění bioodpadu do velkoobjemových kontejnerů. Další složkou s vysokým poměrem vůči celkové produkci odpadu, je směsný KO, ten je tzv. zbytkovým odpadem a není vytríděn do soustředěných nádob. Jedním z cílů OH je postupně snižovat produkci směsného KO a zároveň zvyšovat míru třídění.

Papír a plast jsou dalším druhem odpadu, který domácnosti mohou třídit prostřednictvím popelnic blízko jejich domům či pytlovým způsobem sběru. Tudíž jsou další vysoce zastoupenou složkou produkovaného odpadu.

Obrázek 4 znázorňuje produkci (v %) jednotlivých druhů odpadu v obci Luštěnice za poslední známé období rok 2022

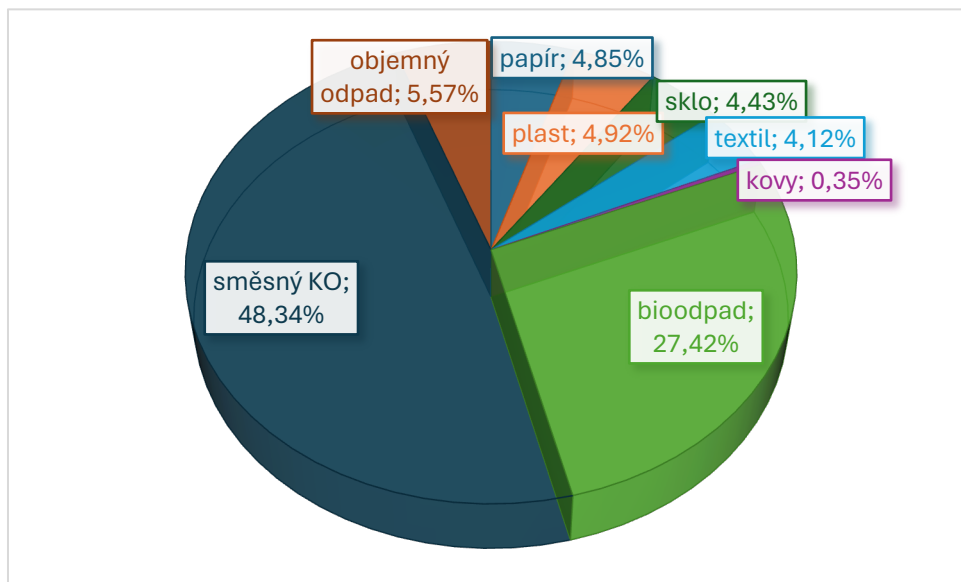
Obrázek 4: Produkce jednotlivých druhů odpadu (v %) v obci Luštěnice

Zdroj: Vlastní zpracování dle Tabulky 2

Na grafu je jasně viditelné, že směsný KO tvoří více než půlku veškerého vyprodukovaného odpadu v obci. I přesto, že míra třídění v obci je průměrně 60 % v horizontu několika posledních let, je poměr směsného odpadu stále vysoký. Vysokou produkci směsného KO lze přisuzovat velmi frekventovanému svozu, který obec zajišťuje jak od domácností, tak

z kontejnerů na ulici. To občany nenutí produkci odpadu více omezovat a minimalizovat tak jeho vznik, pokud vědí, že popelnice bude od jejich domu každý týden vyvezena.

Obrázek 5 popisuje produkci jednotlivých odpadů (v %) v obci Nezvěstice za období 2022.

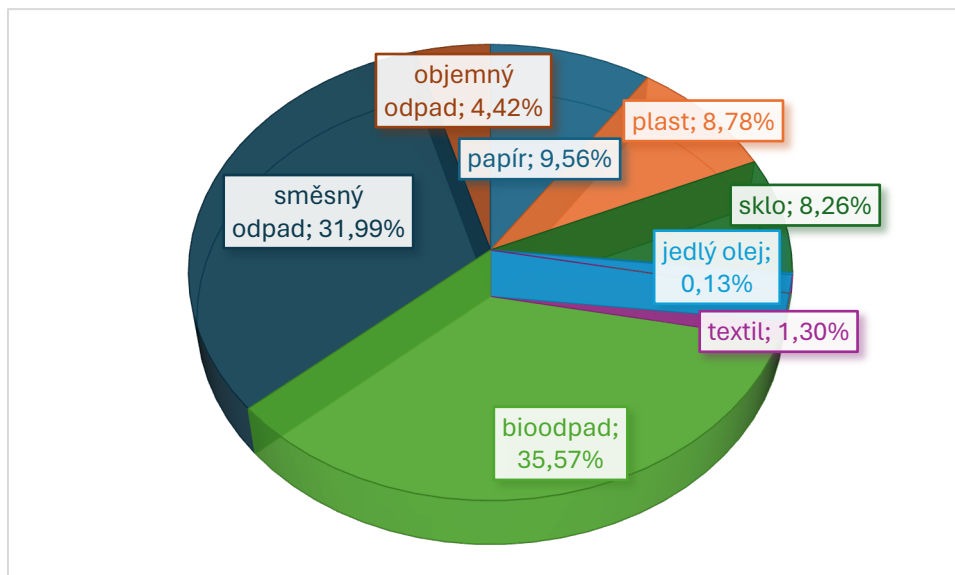
Obrázek 5: Produkce jednotlivých druhů odpadu (v %) v obci Nezvěstice

Zdroj: Vlastní zpracování dle Tabulky 3

I v další obci Nezvěstice není výjimkou, že směsný KO tvoří necelou polovinu celkové produkce odpadu obyvatel, v tomto případě se jedná o více než 48 %. Další významnou složkou ve vyprodukovaném odpadu v obci tvoří bioodpad, který ve sledovaném roce dosáhl vůbec největšího objemu za všechna sledovaná období. Ostatní složky odpadu, jakými je např. papír, plast či sklo, nejsou v poměru celkové produkce vysoce zastoupenou složkou. Tato data se odráží v míře vytríděného odpadu obce, která dlouhodobě nepřesahuje 30 %. V roce 2022 dle Obrázku 1 sice došlo k velmi znatelnému navýšení míry třídění, ale pouze v důsledku navýšení produkce bioodpadu. Tato změna je pouze výsledkem zavedení evidence bioodpadu při jeho odevzdání pro účely štěpkování. Aktuálně zavedený systém sběru odpadu v této obci nelze shledat jako negativní, jelikož se způsoby sběru výrazně neodlišují od obcí zbývajících. Významnou část hraje také zavedený poplatek a frekvence svozu, který silně ovlivňuje chování obyvatel v této oblasti. Z uvedených informací o svozu odpadu v této obci, lze říci, že obyvatelům se v rámci aktuálně nastaveného systému OH více vyplatí odpad odvést jinam, nežli vynaložit další finanční prostředky k již nyní vysokému poplatku za frekventovanější svoz nádob na tříděný odpad. Proto se v obci netřídí v takové míře jako v obcích ostatních. Obec sice dlouhodobě produkuje nižší objem odpadu než např. obec

Telnice a Luštěnice, ale její míra třídění se dlouhodobě pohybuje hluboko pod nastavenými cíli POH ČR pro následující roky.

Poslední ze zvolených obcí pro komparaci systému sběru odpadu je obec Chvalšiny, jejíž produkci jednotlivých odpadů na jednoho obyvatele lze sledovat na Obrázku 6.

Obrázek 6: Produkce jednotlivých druhů odpadu (v %) v obci Chvalšiny

Zdroj: Vlastní zpracování dle Tabulky 4

Dle zpracovaných dat v grafu, lze v této obci pozorovat vůbec nejnižší produkci směsného KO ze všech komparovaných obcí. Podíl směsného KO činí přibližně 32 % na celkové produkci odpadů jednoho obyvatele. Druh odpadu s nejvyšším podílem je bioodpad, což je důsledek komunitního kompostování, které obec od roku 2021 zavedla. Velká část domácností se do tohoto systému zapojila. Jelikož ne každá z domácností měla možnost a prostor bioodpad kompostovat přímo ve své nemovitosti či svážet objemný bioodpad na kompostéry, proto byl v obci nově zprostředkován kontejner na bioodpad a jeho svoz je zajišťován na základě jeho naplněnosti v daném období.

4.3.2. Komparativní analýza využívaných finančních nástrojů obcí

Jedním z dalších faktorů přímo ovlivňující chování obyvatel v oblasti třídění a sběru odpadu, je nastavení formy úhrady za OH, tedy volba místního poplatku a jeho výše samotnou obcí. Všechny zvolené obce mají odlišné způsoby zpoplatnění jejich systému, avšak v souladu s aktuálně platnou legislativou, mohou obce zavést jeden ze dvou možných druhů místního poplatku za KO. Pro komparaci jsou proto zvoleny dvě obce s rozdílnou výší zpoplatnění za každý ze dvou poplatků. V Tabulce 6 je znázorněn vývoj místních poplatků za KO v obcích.

Tabulka 6: Vývoj výše místního poplatku za systém OH ve vybraných obcích

Výše poplatku	Obec Telnice	Obec Luštěnice	Obec Nezvěstice	Obec Chvalšiny
2022	500 Kč	800 Kč	1,00 Kč/l	0,82 Kč/l
2021	500 Kč	700 Kč	0,80Kč/l	150 Kč + 60 Kč (známka)
2020	500 Kč	700 Kč	xx*	150 Kč + 60 Kč (známka)
2019	500 Kč	700 Kč	xx*	150 Kč + 60 Kč (známka)

Zdroj: Vlastní zpracování dle OZV obcí

* pro období 2019, 2020 nejsou v obci Nezvěstice k dispozici data o využívaném zpoplatnění

U obcí, které několik let mají skoro bezezměnný systém úhrady OH, lze pozorovat pouze minimální změny a výkyvy v produkci a míry třídění odpadu, jsou jimi obec Telnice a Luštěnice. Chování obyvatel v oblasti odpadů ovlivňuje nejen nastavený systém či výše poplatků, ale také stálost systému, a především komunikace ze strany obce.

Největší změnou za poslední období prošel obecní systém formy úhrady za OH v obci Chvalšiny, před rokem 2022 byl zaveden poplatek složený z paušální a variabilní částky. Po změně legislativy obec zavedla poplatek za svoz odpadu z nemovitosti ve výši 0,82 Kč/l. Jelikož obec tuto nutnou změnu komunikovala s občany s výrazným předstihem, nedošlo k výrazným změnám chování obyvatel v oblasti třídění nebo produkce odpadu. Opakem tomu je obec Telnice, která má nastavený stejný systém sběru odpadu a výše poplatku 500 Kč již od roku 2016. Tento systém v obci zajišťuje dlouhodobě vysokou míru třídění a zastupitelstvo obce tak nemělo důvody tento poplatek navyšovat či měnit jeho formu. Z výše zpracovaných dat a Tabulky 1 znázorňující produkci odpadu v obci, je patrný každoroční pokles objemu směsného KO, a to i přes neměnný systém OH. Obec se také intenzivně věnuje osvětě a motivaci obyvatel se do systému zapojit a chovat se tak šetrněji k ŽP a třídít co nejvíce

zodpovědně, z čehož vyplývá, že jedním z klíčových prvků při nastavování systému OH je také komunikace s občany.

V obci Luštěnice došlo k jedinému navýšení za sledovaná období v roce 2022, kdy byla výše poplatku zvýšena na 800 Kč. Ve stejném roce také došlo k mírnému poklesu míry vyřídění odpadu, a to v důsledku snížení celkové produkce odpadu, na kterém měl největší podíl snížení produkce bioodpadu. Před zvýšením poplatku se obec snažila více komunikovat s občany. Vysvětlit jim fungování obecního systému OH, aby i nadále věděli, na co jsou jejich finanční prostředky využívány, což se ukázalo jako správný krok. V obci nedošlo k výraznému poklesu míry vyříděného odpadu a nadále tak splňuje požadavky legislativy pro rok 2025. V obci Nezvěstice je stejně jako v obci Chvalšiny, zaveden poplatek za svoz KO od nemovitosti a za poslední dvě známá období, měl tento poplatek dvě rozdílné výše. V roce, ve kterém došlo ke změně legislativy, obec nastavila nový způsob poplatku a jeho výši stanovila na 0,80 Kč/l a ihned následující rok byl tento poplatek navýšen na 1,00Kč/l z důvodu zvýšení nákladů obce na OH. Převážně v oblasti úklidu a udržování čistoty veřejného prostranství, což poukazuje mimo jiné na již avizovaný problém odkládání odpadu na jiná než k tomu určená místa potýká se obec v problémem zakládání tzv. černých skládek, kterých se následně musí obec na vlastní náklady zbavovat.

4.4. Shrnutí a výsledky analýzy

Na základě výše uvedených informací o jednotlivých systémech OH, nastavených poplatcích a zejména pak dosahovaných výsledků všech obcí, lze říci, že v dlouhodobém časovém měřítku je nejefektivněji nastavený systém OH v obci Telnice. Ta již od roku 2019 má nadprůměrnou míru vyříděného odpadu a každoročně snižuje objem vyprodukovaného směsného KO.

Dle výsledků analýzy shromážděných dat v oblasti dosahované míry třídění a produkce vybraných druhů odpadu v jednotlivých obcích, společně se způsobem využití finančních nástrojů, lze říci, že aktuálně nastavený systém v obci Telnice je dlouhodobě zvolen velmi optimálně a z vybraných obcí vůbec nejefektivněji a udržitelně. V dané obci je nejen dlouhodobě dosahováno vysoké míry třídění odpadu, ale také plní nastavené cíle POH ČR a do svého obecního systému OH implementuje pravidla hierarchie OH. Zejména předcházení vzniku odpadu, jehož výsledky lze pozorovat na Obrázku 1. Dále obec v roce 2022 snížila produkci směsného KO, což je jeden z hlavních cílů všech původců odpadu. Výše zmíněných

výsledků dosahuje obec prostřednictvím nastaveného systému „door to door,“ se zároveň pytlovým sběrem papíru a plastu.

Obec dlouhodobě využívá stejnou sazbu místního poplatku za obecní systém OH ve výši 500 Kč, čímž obyvatelé dostatečně motivuje a vede ke třídění a zodpovědnému chování v oblasti produkce odpadu a také předcházení jeho vzniku. Lze tedy konstatovat, že prostřednictvím poplatku za obecní systém OH dosahuje obec nejlepších výsledků ze všech vybraných obcí. Samozřejmě chování obyvatel v oblasti třídění je ovlivňováno nejen samotným způsobem zpoplatnění systému, ale také výší zavedeného poplatku. V obci lze za vybraná období, pozorovat neměnné zpoplatnění systému OH, zároveň s nejnižší výší poplatku ze dvou pozorovaných obcí ve kterých je zaveden totožný způsob zpoplatnění obecního systému. Je tedy patrné, že pro dosažení efektivnosti obecního systému OH, není třeba navyšovat místní poplatky, naopak lepších výsledků, ze všech výše komparovaných obcí, dosahuje právě obec s nižším zpoplatněním.

Naopak dle zjištěných dat, je možné v obci Nezvěstice, dlouhodobě pozorovat podprůměrnou míru tříděného odpadu. Tyto výsledky lze přičítat změnám legislativy, v důsledku kterých byla obec nucena svůj dosavadní motivační systém výrazně změnit a zavést tak poplatek za svoz odpadu z nemovité věci ve výši 0,80Kč. Pro obyvatele tato změna znamenala výrazně složitější postupy směřující k přizpůsobení se novému obecnímu systému OH. Samotné zavedení kompletně nového systému OH, který má za cíl celkové zefektivnění fungování OH v obci, není jediným faktorem úspěchu. Z nasbíraných dat z úředních desek a webových stránek obcí, lze považovat za velmi důležitou oblast také komunikaci s občany a zajištění vhodného způsobu jak relevantní a jim užitečné informace předat.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce je analýza dostupných finančních nástrojů pro řízení obecního systému OH. Na základě výsledků provedené komparativní analýzy, lze konstatovat, že nejvhodnějším způsobem zpoplatnění obecního systému OH, je zavedení poplatku za systém OH. Z komparovaných dat je patrný soulad mezi dosahovanou mírou třídění a výší zvoleného poplatku v obci. U obce s nejlepšími výsledky v této oblasti je dlouhodobě zaveden totožný poplatek v téměř neměnné výši a za sledovaná období 2019-2022, lze pozorovat každoroční zlepšení jejích výsledků.

Výběr vhodného způsobu zpoplatnění obecního systému OH, zároveň s výší daného poplatku, hraje důležitou roli v přístupu obyvatel k chování šetrnému vůči ŽP. Není však jediným kritériem pro dosahování daných cílů. V důsledku masivní digitalizace a modernizace většiny odvětví, není ani oblast OH výjimkou a musí se těmto trendům přizpůsobovat. Oblast ekologie a environmentální politiky vzbuzují ve společnosti výrazně vyšší zájem nežli tomu bylo dříve. A tak jednou z dalších povinností obcí, je také zprostředkování vhodné komunikace s občany a poskytovat jim relevantní informace, prostřednictvím kterých mohou nepřímo své obyvatele motivovat k požadovanému chování. Důležité není pouze poskytování těchto informací, ale právě způsob jejich předávání. Dle složení obyvatelstva v dané obci je důležité zvolit nejefektivnější způsob komunikace v oblasti odpadů, v praxi např. v některých obcích byly vytvořeny katalogy třídění odpadu nebo mobilní aplikace, v dalších zorganizovány odborné přednášky či besedy.

Legislativní změny v oblasti místních poplatků společně také se vznikem některých nových povinností původců odpadů, mají za následek zánik některých motivačních systémů v obcích. V jedné z vybraných obcí byl dlouhodobě zaveden vlastní motivační systém OH, ve kterém obec zavedla poplatek skládající se z pevné a paušální částky. Za výsledky dosahované prostřednictvím tohoto zpoplatnění, obec několikrát získala ocenění Odpadového Oskara společnosti Arnika, bohužel po novelizaci zákona její výsledky zdaleka nedosahují takových rozměrů jako tomu bylo v minulosti. Je tedy možné říci, že nepochybně u některých obcí došlo po novelizaci zákona k pozitivním změnám, ale v některých případech tomu tak nutně být nemusí. Obyvatelé obce se tak mohou dalších několik let potýkat s problémy přizpůsobování se novému obecnímu systému OH. Společně s legislativními změnami je také nutné zmínit samotné změny způsobu sběru odpadu či poplatků, které také hrají klíčovou roli v přístupu obyvatel k chování šetrnějšímu k ŽP. Z výsledků analýzy výsledků obce Telnice, která má dlouhodobě neměnný systém OH, dochází k vůbec nejlepším výsledkům třídění a

produkce odpadu, je tedy zřejmé, že na chování obyvatel má výrazný vliv také stabilita a rutina, na kterou jsou obyvatelé zvyklí.

Téma ekologie a obecně ŽP se společně s nástupem mladší generace a sociálních sítí do širší společnosti, stává častěji centrem diskusí v různých odvětvích. Neustále zvyšující se zájem o ŽP a chování se co nejšetrněji k němu, má za následek neustálý nátlak na podniky a v podstatě všechna odvětví, na změnu jejich postojů k zacházení s odpady. Tyto tlaky na změny v oblasti odpadů pocítují také obce, které vlivem vzniku moderních směrů OH, kterými jsou například oběhové hospodářství či cirkulární ekonomika, musí své obecní systémy neustále zdokonalovat a přizpůsobovat se změnám a pokrokům, společně se zachováním dostatečné motivace obyvatel. Hlavním cílem obcí je aktuálně vytvořit takový obecní systém OH, prostřednictvím kterého v obci bude co nejvíce minimalizován vznik směsného KO, zároveň s nárůstem míry vyříděného odpadu.

Na globální i evropské úrovni jsou neustále tvořena doporučení a směrnice, zabývající se právě tématem minimalizace či úplným zamezením vzniku odpadu. Z těchto celosvětových a evropských společenství tato pravidla přechází na ta nižší a v neposlední řadě na obce jako původce KO a tedy také na samotné domácnosti. Řízení OH již není pouhým zajištěním sběrných nádob a svozu odpadu, ale celistvým systémem skládajícím se z mnoha na sobě závislých částí, které musí obec propojit tak, aby co nejlépe své obyvatelstvo motivovala a poskytovala jim tak vhodné podmínky pro naplnění stanovených cílů.

POUŽITÁ LITERATURA

- Anon., 2010. Správní procesy v právu životního prostředí. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5362-5.
- ARNIKA, *Dobrá praxe – odpadové hospodářství obce Chvalšiny [online]*. z 2023c [cit. 2024-01-23]. Dostupný také z: <https://arnika.org/odpady/nase-temata/pro-obce/priklady-dobre-praxe/obce-chvalsiny>
- ARNIKA, *Dobrá praxe – odpadové hospodářství obce Nezvěstice [online]*. z 2023b [cit. 2024-01-22]. Dostupný také z: <https://arnika.org/odpady/nase-temata/pro-obce/priklady-dobre-praxe/obec-nezvestice>
- ARNIKA, *Dobrá praxe – odpadové hospodářství obce Telnice [online]*. z 2023a. [cit. 2024-01-22]. Dostupný také z: <https://arnika.org/odpady/nase-temata/pro-obce/priklady-dobre-praxe/obec-telnice>
- ČESKO, vyhláška č. 273/2021 ze dne 12. července 2021 o podrobnostech nakládání s odpady. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2021, částka 119, s. 2826. Dostupný také z: https://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/DE9DB31723575A15C1258758002B40E3/%24file/OL_273_2021.pdf
- ČESKO, zákon č. 541 ze dne 1. prosince 2020 o odpadech. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2020, částka 222, s. 6082. Dostupný také z <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=541&r=2020>
- ČESKO, zákon č. 565 ze dne 1. ledna 1990 o místních poplatcích. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2022, částka 92, s. 2106. Dostupný také z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/archiv1990/sbirka/1990/sb92-90/pdf>
- Discardstudies, *Examining Waste as an Economic Externality [online]*. z 30. října 2017 [cit. 2024-01-20]. Dostupný také z: <https://discardstudies.com/2017/10/30/examining-waste-as-an-economic-externality/>
- EKO-KOM, *Povinnosti měst a obcí v roce 2022 dle nové odpadové legislativy [online]*. z 26. května 2022. [cit. 2023-12-01] Dostupný také z: <https://www.ekokom.cz/povinnosti-mest-a-obci-v-roce-2022-dle-nove-odpadove-legislativy/>
- EVROPSKÝ PARLAMENT, směrnice 2018/851 z 30. května 2018. In: Úř. věst. L 150, s. 109-14. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32018L0851>
- HLAVATÁ, M., 2006. Odpadové hospodářství. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava. ISBN 80248-0738-8

INISOFT, *Biologicky rozložitelný odpad a evidence odpadů* [online]. z 2023 [cit. 2023-12-03]
Dostupný také z: <https://www.inisoft.cz/poradenstvi-a-skoleni/odborne-clanky/biologicky-rozlozitelny-odpad-a-evidence-odpadu>

IS.MUNI, *Ekonomie veřejného sektoru, Externality* [online] z 2006 [cit. 2024-02-04].
Dostupný také z: <https://is.muni.cz/el/econ/podzim2006/PEMPVS/um/kapitola10.pdf>

Jaktridit. Třídění, Způsob sběru a svozu, *Individuální sběrné sítě „door to door“* [online]
z 2023a [cit. 2024-03-23]. Dostupný také z: <https://www.jaktridit.cz/cz/trideni/zpusoby-sberu-a-svozu/individualni-sberne-site-door-to-door/>

Jaktridit, Třídění, Způsob sběru a svozu, *Barevné kontejnery* [online] z 2023b [cit. 2024-03-23]. Dostupný také z: <https://www.jaktridit.cz/cz/trideni/zpusoby-sberu-a-svozu/barevne-kontejnery/>

JÍLKOVÁ, J. et al., 2006. *Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost*, Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-7379-002-5.

KATALOG ODPADŮ, *Katalog odpadů ke stažení z 2023*. Dostupný také z:
<https://www.katalogodpadu.cz/wp-content/uploads/2023/08/Katalog-odpadu.pdf>

KURAŠ, M., 2008. *Odpadové hospodářství*, Chrudim: Vodní zdroje Ekonomitor. ISBN 978-80-86832-34-0.

Masarykova univerzita, IS.MUNI, *Případové a komparativní studie* [online]. z 6. dubna 2016 [cit. 2024-02-27]. Dostupný také z:
https://is.muni.cz/el/fss/jaro2016/POL494/um/62059161/Pripadove_a_komparativni_studie.pdf?lang=cz

MELION, M., 1994. *Finance obcí*. Hradec Králové: Ekonomická a informační agentura. ISBN 80-85490-41-2

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *Biologicky rozložitelné odpady* [online] z 2023 [cit. 2024-01-11] Dostupný také z:
https://www.mzp.cz/cz/biologicky_rozlozitelne_odpady

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *Nebezpečné odpady* [online] z 2023 [cit. 2024-01-11]. Dostupný také z: https://www.mzp.cz/cz/nebezpecne_odpady

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *Plán odpadového hospodářství* [online] z listopadu 2014 [cit. 2024-01-11]. Dostupný také z:
[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/poh_cr_prislusne_dokumenty/\\$FILE/OODP-POH_CR_2015-2024_2035_vlada-20220511.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/poh_cr_prislusne_dokumenty/$FILE/OODP-POH_CR_2015-2024_2035_vlada-20220511.pdf)

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *Přehled poplatků a daní v ČR souvisejících s ochranou životního prostředí* [online] ze září 2013 [cit. 2024-01-12] Dostupný také z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/poplatky/\\$FILE/oedn-poplatky_dane_CR-20130918.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/poplatky/$FILE/oedn-poplatky_dane_CR-20130918.pdf)

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Ekonomické nástroje na ochranu životního prostředí. *Poplatky* [online]. 2008a, 18.08.2008 [cit. 2024-01-12]. Dostupný také z:

<https://www.mzp.cz/cz/poplatky>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Odpadové hospodářství. *Komunální odpady*. [online]. 2008b, 29.08.2008 [cit. 2024-01-12]. Dostupný také z:

https://www.mzp.cz/cz/komunalni_odpady

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Odpadové hospodářství, *Metodika MŽP pro obce* [online] z května 2023 [cit. 2024-01-13]. Dostupný také z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/metodika_ministerstvo_obce/\\$FILE/OCEO-Metodika_MZP_Obce_Informace_indikatory_Final-01092023.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/metodika_ministerstvo_obce/$FILE/OCEO-Metodika_MZP_Obce_Informace_indikatory_Final-01092023.pdf)

Obec Chvalšiny, Zastupitelstvo obce, *Obecně závazná vyhláška* [online] z 28. prosince 2021a [cit. 2024-01-14]. Dostupný také z:

https://www.chvalsiny.cz/e_download.php?file=data/editor/113cs_3.pdf&original=OZV%20místní%20poplatek%20odpady.pdf

Obec Chvalšiny, Zastupitelstvo obce, *Obecně závazná vyhláška* [online] z 31. května 2021b [cit. 2024-01-14]. Dostupný také z:

https://www.chvalsiny.cz/e_download.php?file=data/editor/113cs_4.pdf&original=OZV%20odpadový%20systém%20včetně%20přílohy.pdf

Obec Luštěnice, *Jak jsme na tom my* [online]. z 2021b [cit. 2024-01-22]. Dostupný také z:

<https://www.lustenice.cz/obec/odpadove-hospodarstvi/jak-jsme-na-tom-my/>

Obec Luštěnice, *Přehled svozu odpadů* [online] z 2021a [cit. 2024-01-14]. Dostupný také z:

https://www.lustenice.cz/e_download.php?file=data/editor/218cs_1.pdf&original=Přehled%20svozu%20odpadů.pdf

Obec Luštěnice, *Vyprodukované množství odpadů za rok 2020, 2021, 2022 z 2023* [online] z 2023 [cit. 2024-01-15]. Dostupný také z:

https://www.lustenice.cz/e_download.php?file=data/editor/214cs_1.xlsx&original=vyprodukované%20množství%20odpadů.xlsx

Obec Nezvěstice, *Na třídění textilu můžete vydělávat* [online] z 27. června 2023b [cit. 2024-01-15]. Dostupný také z: <https://www.nezvestice.cz/wp-content/uploads/2023/06/Letacek.pdf>

Obec Nezvěstice, *Tašky na tříděný odpad v prodeji na OÚ Nezvěstice* [online]. z 12. června 2023a [cit. 2024-01-22]. Dostupný také z: <https://www.nezvestice.cz/tasky-na-trideny-odpad-v-prodeji-na-ou-nezvestice/>

Obec Nezvěstice, Zastupitelstvo obce, *Obecně závazná vyhláška* [online] z 19. října 2021 [cit. 2024-01-22]. Dostupný také z: <https://www.nezvestice.cz/wp-content/uploads/2021/10/OZV-2-2021.pdf>

Obec Nezvěstice, *známky na popelnice na rok 2024 v prodeji od pondělí 8.1. 2024* [online]. z 19. prosince 2023c [cit. 2024-01-23]. Dostupný také z: <https://www.nezvestice.cz/znamky-na-popelnice-na-rok-2024-v-prodeji-od-pondeli-8-1-2024/>

Obec Telnice, *Telnický zpravodaj číslo 1* [online] z března 2023a [cit. 2024-01-23]. Dostupný také z: <https://www.telnice.cz/telnicky-zpravodaj/2023/telnicky-zpravodaj-cislo-1-brezen-2023.pdf>

Obec Telnice, *Telnický zpravodaj číslo 2* [online] z června 2023b [cit. 2024-01-24]. Dostupný také z: <https://www.telnice.cz/telnicky-zpravodaj/2023/332506-telnicky-zpravodaj-2-cerven-2023.pdf>

Obec Telnice, Zastupitelstvo obce Telnice, *Obecně závazná vyhláška o místním poplatku za obecní systém odpadové hospodářství* [online] z 8. listopadu 2023 [cit. 2024-01-24].

Dostupný také z: <https://www.telnice.cz/urad/mistni-poplatky/poplatek-za-domovni-odpad/ozv-1-2023-o-mistnim-poplatku-za-obecni-system-odpadoveho-hospodarstvi-el.pdf>

ODBOR ODPADŮ, Ministerstva životního prostředí, *Metodické sdělení k informování obcí o možnostech nastavení poplatků za komunální odpad* [online] z 26. května 2022 [cit. 2024-01-25], č.j.: MZP/2022/720/763. Dostupný také z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/poplatky_komunalni_odpad/\\$FILE/OODP-Methodicke_sdeleni_poplatky_KO_FINAL2_MF-20220526.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/poplatky_komunalni_odpad/$FILE/OODP-Methodicke_sdeleni_poplatky_KO_FINAL2_MF-20220526.pdf)

PEKOVÁ, J., 1997. Hospodaření obcí a rozpočet. Praha: Codex Bohemia. ISBN 80-85963-34-5.

PROVAZNÍKOVÁ, R., 2015. Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe 3.

aktualizované vydání., Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5608-0

PRŮCHOVÁ, I., 1993. Právní úprava odpadového hospodářství. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-0576-9.

SAMOSEBOU, *Náklady obcí na směsný a třídění odpad* [online]. z 15. listopadu 2023 [cit. 2023-12-01]. Dostupný také z: <https://www.samosebou.cz/2023/11/15/naklady-obci-na-smesny-a-trideny-odpad/>

Sciencedirect, *Valuation of externalities of selected waste management alternatives: A comparative review and analysis* [online]. z 29. listopadu 2005 [cit. 2024-01-20]. Dostupný také z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921344905001266>

SLIVKA, V., DIRNER, V. & KURAŠ, M., 2006. Odpadové hospodářství I: praktická příručka, Praha: Ministerstvo životního prostředí. ISBN 80-248-1245-2

TŘÍDĚNÍ ODPADU CZ, *Nebezpečné odpady, Jak zacházet s nebezpečnými odpady* [online] z 2023 [cit. 2024-03-23]. Dostupný také z: <https://www.trideniodpadu.cz/nebezpecny-odpad>

VOŠTOVÁ, V., 2009. Logistika odpadového hospodářství, Praha: Česká technika – nakladatelství ČVUT. ISBN 978-80-01-04426-1